

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

II-то обикновено Народно Събрание.

(Втора Сесия)

LXVIII ЗАСЪДАНИЕ, СРЪДА 29 ОКТОМВРИ 1880 ГОД.

(Подъ председателството на Г-на Сукнарова. — Начало въ 1 часъ постъ пладнѣ).

Предсѣд.: (Звъни). Ще се чете списъка на депутатитѣ.

Секр. Золотовъ: (Чете списъка.)

Завчера отсъствovali: Христо Стояновъ, Стоичко Стояновъ, Стоянъ Брънчевъ, Расолковъ, Карапетровъ, Горбановъ, Цеко Вълчовъ, Каракановъ, Хр. Симидовъ, Нино Петровъ, Д-ръ Молловъ, Т. Балабановъ, Даскалъ Тодоръ, Османъ-Ефенди, Атанасъ Храновъ, Тишевъ, Д-ръ Браделъ, Кирковъ, Н. Михайловски, Мехмедъ Ибрахимовъ, Г. Геровъ, Бекиръ Хасанъ Ефенди, Г. Цанковъ, Ниази Бей, Тефикъ Бей, Начевичъ, Т. Станчевъ, Атанасъ Костовъ, Кънчо Жековъ, Д. Върневъ, Хр. Самсаровъ, Хафусъ Билялъ, Ахмедъ Идризюлу, Михалаки Колони, Симеонъ Митрополитъ Преславски, Т. Икономовъ, Н. Черневъ, Н. Върбановъ, Ив. Стояновъ, Н. Стойчовъ, Цвѣтко Илчевъ, Тома Кърджиевъ, Калчо Симеоновъ, Ст. Поповъ и Д. Мантовъ.

Предсѣд.: Отъ 172 души представители 58 отсъствоватъ заедно съ касиранитѣ, 114 присъствоватъ; има по-вече отъ половината и засѣданието се отваря. Ще се чете протоколътъ отъ LXVI-то засѣдание.

Секр. Баларевъ: (Чете протоколътъ отъ LXVI засѣдание).

Предсѣд.: Имали нѣкой да забѣлѣжи нѣщо върху четениия протоколъ?

Славейковъ: Понеже въ настоящий протоколъ се спомена за Мехмеда Ибрахимовъ отъ О. Пазаръ, за когото завчера се прочете заявлението отъ нѣкои О. Пазарски избиратели, то имамъ честь да съобща на Събранието, че Мехмедъ Ибрахимовъ е дошълъ и е подалъ едно прошение на Нар. Събрание. Така щото добръ ще бжде да се прочете това прошение, за да свършимъ този въпросъ.

Секр. Коевъ: (Чете прощението.)

До Г-на Предсѣдателя на II. Обик. Народно Събрание.

Пр о ш е н и е.

Отъ Мехмеда Ибрахимовъ отъ г. О. Пазаръ избранъ за народенъ представителъ отъ жителитѣ на О. Пазарската околия.

Подписанный, който съмъ ималъ честь, та почива върху ми довѣрието отъ жителитѣ на горѣка-

заната околия и да бѣдѣ отъ тѣхъ избранъ за представителъ на Нар. Събрание.

Като съмъ се намиралъ отъ време на три мѣсеца насамъ въ Цариградъ по домашнитѣ ми отношения за расправиа съ покойната ми съпруга и по други работи съ търговия, по която причина не съмъ могълъ да пристигна благовременно тука въ Столицата, а дойдохъ дори вчера на 27-й Октомврий 1880 г.

Като разбрахъ днесъ, че имало отъ нѣкои хора изъ О. Пазаръ заявление противъ менѣ, въ което е изложено, че азъ ужъ съмъ се съвършенно изселилъ изъ България и че съмъ престаналъ да бѣдѣ съгражданинъ и подданикъ на Княжеството и други подобни заявления, и желаятъ да бѣдѣ касиранъ отъ правото на представителство. Имамъ честта да заявя на Почитаемото Събрание слѣдующето:

1-во че азъ не съмъ се никакъ изселилъ изъ Княжеството, нито съмъ престаналъ да бѣда съгражданинъ и жителъ на г. О. Пазаръ и подданикъ на Княжеството, нито имамъ намѣрение, носоамъ съмъ билъ отсѣтствовалъ послѣднитѣ три мѣсеца време изъ отечеството си, като пѣтникъ по изложенитѣ ми отвѣдѣ причини;

2-ро че като имамъ въ О. Пазаръ недвижими имущества въ околността му, които на право владѣя; като съмъ правоспособенъ за избирателъ и като съмъ избранъ отъ народа за представителъ, никакъ не се отказвамъ отъ това право, но желая и постоянноствамъ да упражнявамъ довѣрието си отъ народа;

3-то че като избора ми е станалъ по законния порядкъ и избирателитѣ ми не сж направили никакво заявление противъ избора ми, за това и моля Поч. Нар. Събрание да остави заялението отъ гражданитѣ (нѣколко отъ тѣхъ) на О. Пазаръ безъ всѣко послѣдствие и да ме припознава за дѣйствителенъ представителъ въ това Събрание.

София, 30-й Октомврий 1880 г.

Почитателъ на Нар. Събрание:
Мехмедъ Ибрахимъ.

Предсѣд. Нар. Събрание помни, че заялението на О. Пазарскитѣ граждани остана безъ послѣдствие, а това прошение се прочете само за знание. Има една депеша отъ руссенския жителъ Ивана Симеонова до Н. Събрание.

Секр. Х. Коевъ: (Чете депешата).

София. Господину Предсѣдателю Народнаго Събрания. Копие до Негово Преосвященство Митрополита Григория и Д. Анева.

На 21 текущаго телеграфирахъ до Министерството на Финанситѣ съ наддавка 5 на сто за хранитѣ въ сухиндолската околия, споредъ както бѣхъ останали цѣнитѣ въ Търново. Въ отговоръ на тая ми телеграма г. Министръ Каравеловъ телеграфира ми на

22 того подъ № 1889. Слѣдующитѣ петъ процента, които наддавате срѣщу цѣнитѣ, предложени за сухиндолската околия, сж приемятъ, търговетѣ продължаватъ, корреспондирайте на комиссията. Слѣдователно отнесохъ се до комиссията, която ми отговори съ телеграма № 2003 отъ 23 того, че предложението ми е несвоевременно, като ми прилага обаче, че Министерството е въ силата да приемне или не наддавката ми. Отнесохъ се пакъ до Министерството на Финанситѣ съ телеграма отъ 24 того, като го молихъ да приеме наддавката ми, споредъ рѣшението си, като имамъ за основа членъ 2-й отъ условията на търговетѣ, койго гласи, че търговетѣ се считатъ за окончателни, като се потвърдятъ отъ Финансовий Министръ и на основание на обявлението отъ свищовскій окр. съвѣтъ отъ 17 того издадено по предложението на Финансовото Министерство и централната комиссия, че търговетѣ въ свищовската околия, която бѣше свѣршена на 8 того, а на 9-ий сжщий дадена наддавка петъ на сто отъ менѣ и възложена отъ комиссията съ телеграма върху ми окончателно, ще се продължаватъ и него день, ако до 12 часа се наддаде 5% надъ моята оферта. Въ отговоръ на тая ми телеграма г. Министръ Каравеловъ едвямъ днесъ съ телеграма № 1185 ми отговаря, че отблѣсва наддавката ми като несвоевременна, като взима за основа, че търговетѣ сж закрити тогазъ, когато неговата отъ 22 того телеграма гласи, че търговетѣ се продължаватъ. Отъ това недоразумѣние произлиза за хазната единъ ущърбъ повече отъ единадесетъ хиляди франка. Моля прочее честното Нар. Събрание, като има предъ видъ интереситѣ на хазната и законното ми постѣпване, нека да благоизволи, да направи потрѣбнитѣ распореждания, за да не става тоя ущърбъ и ако е възможно да рѣши продължението търгътъ за рѣчената околия.

Иваница Симеоновъ.

М-ръ Каравеловъ: Както знаете, Министерството обяви търгитѣ, за които се опредѣли извѣстенъ срокъ. Послѣ този срокъ чака се 24 часа, да ли ще се яви нѣкой да наддаде 5%. Петъ дня послѣ отъ какъ се заключиха търговетѣ и се утвърдиха отъ Министерскій Съвѣтъ, тогава г. Симеоновъ телеграфира, че наддава 5%. Министерството можеше да унищожиха търговетѣ, но тогава трѣба да обяви нови търгове, които можахъ да траятъ пакъ 2—3 мѣсеца. Цѣнитѣ, които Министерството доби за хранитѣ, сж доста добри, но ако унищожимъ въпросний търгъ, той ще даде поводъ да се унищожатъ и другитѣ търгове, което неможе Министерството лѣсно да направи, защото послѣ може да се каже, че хазната не държи рѣчта си. Освѣнъ това може съ новитѣ търгове да излѣзе друго слѣдствие;

защото ако хазната сега губи 11000 фр., то съотварянието нови търгови може да изгуби 500,000 фр., за които Ив. Симеоновъ не отговаря. Той обявя, че наддава 5⁰/₀, но 5 дена послѣ удобряваието на търговитѣ. То е една мюзевирска телеграма на ония мюзевири, които презъ цѣлото лѣто и по цѣлия свѣтъ проповѣдваха, че житото е изгнило, за да купятъ сами хранитѣ съ по ефтина цѣна. Ако рѣшите, то Министерството може да развали търговетѣ, но трѣба да помислите за слѣдствията, защото се заключиха вече контрактитѣ.

Славейковъ: Азъ мисля, че четението на телеграммата не служи за докачане, но да се докаже какъ нѣкои хора искатъ на опаки да представятъ работата, за да опозорятъ тѣзи, които би приели да служатъ на обществото, като Министръ, или въ друго звание чиновникъ. Ние молимъ г-на Министра да знае, че четението на тѣзи телеграма въ Нар. Събрание стана именно за изобличение на оногова, който я праща. При всичко това азъ мисля, че Нар. Събрание може да изслуша оправданието, което се касае до четената телеграма, за да се види, гдѣ лѣжи злото. Тѣзи телеграма е копие отъ оная до Н. Преосвященство русенский митрополитъ, както и до г. Анева. Ако тѣ иматъ нѣщо да кажатъ за нея, нека кажатъ; ако ли не, азъ ще кажа, че колкото за знание можемъ да я прочетемъ, но казвамъ, че въ Русчукъ се вършатъ много по голѣми работи, безъ да имаме ние извѣстие въ Н. Събрание за тѣхъ.

Предсѣд.: Желаетъ ли нѣкой да говори върху този въпросъ?

Аневъ: Азъ нѣма що да кажа, освѣнъ че отговора отъ г. Министра за този въпросъ ще съобща на Симеонова. Нищо повече.

Стамболовъ: Наистинна, ако има въ България богати търговци, то тѣ сж такива, които въ послѣдне време, отъ какъ сж дошли руситѣ, сж се развили, особено въ интенданцията и които искатъ на бързо да добиятъ голѣми богатства. Ив. Симеоновъ е единъ отъ тѣхъ, които въ време на войната пренесоха до 2—3 милиона развалено брашно за руската войска. — Тѣ сж чловѣци спекуланти. И тоя Симеоновъ се осмѣлилъ, да се отправи до Нар. Събрание съ телеграма, съ която казва, че правителството, което е излѣзло отъ това Събрание, е работило противъ интереситѣ на държавата, въ видъ на това че оставило хазната да изгуби 11,000 фр. Но ако бѣха се развалили тия търгове, то отъ новитѣ можеше да се изгуби и 500,000 фр., той това не мисли. Тѣзи хора сж заблѣжителни мѣжду народа, хора безсвѣстни, клеветници. Тѣ сж имали смѣлостта да клеветятъ правителството, когато Князътъ бѣше въ Русчукъ. Азъ предлагамъ тѣзи телеграма да остане безъ послѣдствие. Принуденъ съмъ да из-

рѣка за жалостъ, че се намиратъ такива хора, които си позволяватъ да докачватъ нашето правителство предъ Нар. Събрание. Заради това повторно предлагамъ, да остане безъ послѣдствие. (Гласове: съгласни).

Предсѣд.: Ако нѣма кой да говори, ще дамъ предмѣта на гласуване. Приема ли Нар. Събрание телеграммата на Ив. Симеонова да остане безъ послѣдствие? (Приема.) Който не приема да си дигне ржката? (Само единъ.) На дневний редъ имаме четението доклада на анкетната комиссия.

Минко Радославовъ: Преди да се почне четението на доклада, като членъ на комиссията, длъженъ съмъ да кажа, че отъ всички мѣста, които имаме да обиколимъ, о. пазарско и свищовско останаха не разгледани. Можемъ и тѣхъ да свършимъ въ не по-вече отъ 30 дена, ако г. Станчовъ не бѣше станалъ причина. Въ прошенieto на г. Станчова заблѣжихъ да се казва, че той не можалъ да участва по причина на болѣсть и много работа. Обаче въ неговата телеграма отъ Варна до насъ не се бѣлѣжеше тѣзи причина — болѣстьта, но казваше, че по причина на много работа не може да ни придружава. Ако многото работа е била причината, то всѣкий си имаше своя работа, но нея оставихме, за да извършимъ оная, натоварена намъ отъ Нар. Събрание, понеже нашитѣ частни работи нѣматъ си толкова и даже никаква важность съразмѣрно съ тая работа. Искахъ това да заблѣжа, защото О. Пазаръ и Свищовъ останаха неизслѣдовани по тая именно причина.

Бурмовъ: Комиссията, на която да се чете доклада, не може да препятствова, за да се правятъ запитвания до Министра, а тѣмъ повече, че за това времето не е опредѣлено. Ако позволи г. председателъ, да направя нѣкои запитвания дружественни, — казвамъ дружественни, защото не сж съ цѣль да нападнатъ Министра, но да се разяснятъ важнитѣ обществени въпроси, — въпроси, за разяснението на които е желателно за всѣкий депутатъ и за цѣлото въобще Събрание.

Предсѣдатель: Понеже вече сме минали на дневний редъ, то слѣдъ свършване завардете си правото. Ще ви дамъ думата.

П. Станчовъ: Жално ми е, че съмъ принужденъ да отговоря на единъ отъ моитѣ колеги, които се избраха въ комиссията. За това бихъ молилъ бюрото, да се прочете още веднажъ моето прошение, защото може би, г. М. Радославовъ добръ не го е изслушалъ.

Минко Радославовъ: Прошението на г. Станчова азъ твърдѣ добръ го знаа, но ще му кажа, че въ неговата телеграма не бѣше турено за причината отъ болѣсть, но че ималъ много работа. Ако причината бѣше многото му работа, то всѣкий отъ насъ имаше

своя работа, която изостави, като не можеше да сравни частната си работа с онай, която ни натовари Нар. Събрание.

Славейковъ: Азъ мисля, че думитѣ на г. М. Радославовъ послужиха за знание на Нар. Събрание, защо не могли да обходятъ всичкитѣ окръжия. И сега като не могатъ вече да го направятъ и да се върнатъ на мѣстата да обходятъ, то считамъ за излишно да се разглаголствуваме за това нѣщо а Нар. Събрание прие това за свѣдѣние. (Гласове: на дневний редъ!)

Председателъ: Ще минемъ на дневний редъ.

Докладчикъ: (Чете): Русенский окръгъ, бѣленска околия. — 1. По поводъ на заявлението на 35 избиратели отъ бѣленската околия, че бившиятъ окръг. приставъ К. Павловъ и неговитѣ стражари се намѣсили въ бѣленскитѣ избори на 20 Януарий 1880 г. комиссията повика г. Павлова на испитъ. Той се отрича, че не се намѣсилъ ни най малко въ изборитѣ. Казва, че по него време 3—4 дена билъ въ Бѣла за приготвление посрѣщанieto на Князя, но въ денятъ на изборитѣ не е излизалъ вѣнъ отъ стаята си. Попитанъ да ли старшиятъ стражаръ Алтжпармаковъ е закарвалъ при него избирателя Коля Гжнцова и му била взета бюлетината отъ ржката, споредъ както е казалъ въ заявлението, отговаря, че такъвъ чело-вѣкъ нито се е представлявалъ при него, нито пъкъ го е виждалъ. 2. По сжщото дѣло се повика стар. стражаръ Алтжпармаковъ. Той исповѣда, споредъ както е казано въ заявлението, че не ходилъ изъ народа въ време на изборитѣ и че стражара Кара Никола билъ завелъ Никола Гавазова, и че двамата стражари завели Гжнцова при окръг. приставъ Павлова, който билъ при кжщата на Мехмедъ бея вѣнъ отъ квар. тирата си, който имъ заповѣдалъ да заведатъ Гжнцова при члена отъ рус. окръг. свѣтъ Балкански. Като прилага и още, че въ туй време избирателитѣ хванали да роптаятъ противъ стражаритѣ и пристава имъ, като викали: „защо влазятъ между избирателитѣ и защо влачатъ на горѣ на доло Гжнцова?“ 3. Распитанныя стражаръ Кара Никола казва, че му било поржчано отъ Алтжпармакова да се намѣрва при стаята, гдѣто се пишели бюлетинитѣ на безграмотнитѣ избиратели, да бди за реда и да глѣда какви бюлетини се подаватъ. Вслѣдствие на което той билъ взелъ бюлетината на Н. Гжнцова, защото не били написани такива имена, каквото му било поржчено да се пишатъ въ бюлетинитѣ. Той не помни какви именно имена му било поржчено да пишатъ избирателитѣ, като прибавя още, че пристава въ това време се е намиралъ между избирателитѣ и около стражаритѣ. 4. Гено Пенчовъ тоже стражаръ по твърдава думитѣ на другаря си Кара Никола, като прибавя, че кривитѣ билети били тѣзи, въ които били

записани: Кутинчевъ, Юр. Симеоновъ и още три имена, които той не помни. Въ своитѣ изслѣдвания по бѣленскитѣ избори комиссията се увѣдоми, че мѣжду турското селско население били раздавани готови написани бюлетини отъ Русчукъ, по поводъ на което се повика на испитъ Мехмедъ Таракчиоглу отъ селото Стръменъ, бѣленска избирателна околия. 5. Мехмедъ Таракчиоглу признава, че имъ били пратени готови бюлетини отъ горне-мѣнастирскиятъ мухтаринъ Ибаазера. 71 бюлетини му били предадени, които раздалъ на стрѣменчани, безъ да знаятъ кои имена сж били написани въ тѣзи бюлетини и които припустили въ избирателната кутия. 6. Распитанныя Н. Гжнцовъ казва, че за туй му грабнали стражаритѣ бюлетинитѣ и го влачали при пристава, защото видѣли, че билъ записалъ Ю. Симеонова и Петра Чернева. Казва още, че за туй намѣсване на стражаритѣ станали голѣми неразбории. 7. Мухтарина Ибаазеръ признава, че е испратилъ 71 бюлетинъ на стрѣменския ходжа и че други готови задържалъ за своето село. Той казва, че гдѣто това е сторилъ, ни най малко не е кривъ. Ако е питанието, казва той, за първитѣ избори, то стражаритѣ имъ донелъ толкова бюлетини, колкото трѣбало за селото имъ. А ако е за вторитѣ на 20 Ян., то като билъ въ Русчукъ 4—5 дена до изборитѣ, Хасанъ бей му предалъ както бюлетинитѣ за тѣхното село, така и за Стръменъ сж написани въ тѣхъ имена: Георги Геровъ и Хасанъ Ефенди. 8. Распитанныя Хайваз-оглу Ахмедъ отъ С. Гюль-Бунаръ бѣл. околия, казва: че съ 30—40 избиратели отъ неговото село гласували въ Бѣла сж готови бюлетини, които имъ били предадени отъ мухтарина имъ Исаака и ходжата имъ Молла Али Ибрахимовъ. Въ тѣхъ бюлетини били написани Георги Геровъ и Хасанъ Ефенди. 9. Мухтарина Исаакъ и ходжата Молла Али признаватъ, че сж раздали бюлетинитѣ сж горѣименованитѣ имена, но се оправдаватъ, като казватъ, че тѣмъ сж били дадени отъ русчукския Хасанъ бея, чрезъ хатипина отъ Бѣла сж поржчка, тѣзи именно да пущатъ въ избирателната кутия и че тѣ мислили да е такъвъ заповѣдъта отъ правителството. 10. Бѣленский хатипинъ Омеръ Мустафа признава изказаното отъ Мухтарина Исаака и ходжата Молла Али, като добавя, че както въ градеца Бѣла, така и по другитѣ села на бѣленската околия е раздавалъ готови бюлетини, на брой 5—600, които му били повѣрени отъ Мехмедъ Ефенди Х. Омеровъ отъ Руссе. Тѣ му били предадени въ стаята на Халанъ Бея, сж поржчка да не обаждатъ никому, че има помежду имъ готови бюлетини, сж написани въ тѣхъ имена отъ които едно Георги Кировъ, или Геровъ, но личността е била Митхадъ Пашовъ — а другото. Хасанъ Ефенди. 11. Кара Али отъ селото

Дол. Мънастирища, испитванъ по бѣленскитѣ избори признава, че както за тѣхното село така и за Брестовица бюлетинитѣ били донесени отъ одаята на Хасанъ бей Русчуклията. 12—13. Ибрахимаа отъ с. Сарамари и хатипина Сулейманъ Сулеймановъ отъ с. Конпривецъ въ бѣл. ок. признаватъ, че сж раздавали на турското население готови бюлетини въ тѣхъ именно: Бекиръ Зааде, Хасанъ Ефенди и Г. Митхадъ Пашовъ. Сулейманъ Сулеймановъ получилъ тѣзи бюлетини отъ Ибрахимаа Сараларски, а Ибрахимъ Сараларски отъ Акманаа Констанцалията. 14. Ахмедъ Ефенди Османовъ отъ Руссе, споредъ показанията на бѣлен. хатипинъ, подиръ дълго избикаляние признава, че готовитѣ бюлетини, които раздаватъ, били ги взелъ отъ Г. Митхадъ Пашовъ. А това сторилъ по поръчание на русен. кадия Ибншъ Ефенди и Хасанъ Бей. Въ Бюлетинитѣ били написани имената Г. Геровъ и Хасанъ Ефенди. Распитанитѣ членове на бюрото: (на 20 Януар.) Ив. Владевъ, Ангелъ Рацовъ, Ангелъ Колевъ и Петръ Тенегиозовъ казватъ, че като отворили избир. кутия, намѣрили, че на всичкитѣ бюлетини, които пуцали турцитѣ, били написани Г. Геровъ и Хасанъ Ефенди се отъ една рѣжа, а тѣ знаели, кои сж именно турскитѣ бюлетини, защото при скрѣпяването имъ забѣлѣжили, че турскитѣ били отъ прозорна хартия (дебела) и на четвъртина. Членовѣтѣ на бюрото като свършили работата си и отишли изъ градеца, бѣленчане протестували противъ намѣсването на полицията въ изборитѣ имъ и обявили, че отъ притеснение на свободното гласуване нито петата частъ отъ тѣхъ е гласувала.

Заключение: Отъ горѣизложеното комиссията прави слѣдующето заключение: 1. Старшии стражаръ Алтжпармаковъ съ подвѣдомственитѣ нему стражари: Кара Никола и Гена Пенчовъ сж се намѣсили въ изборитѣ, защото въ време на гласоподаването сж влѣзли между избирателитѣ и защото сж принуждавали избирателитѣ да имъ показватъ бюлетинитѣ си, кой какви имена е писалъ. 2. Защото Хасанъ бей отъ Русчукъ съ раздаване готови написани бюлетини е измамилъ гласоподаването на избирателитѣ Споредъ туй тѣзи избори комиссията счита за неправилни, а лицата, които сж произвели тѣзи непрепилности, да се даджтъ подъ съдебно слѣдование.

Предсѣд. Желаетъ ли нѣкой да говори?

Стамболовъ: Отъ рапорта на комиссията излиза, че изборитѣ въ бѣленската околия били се управлявали отъ администрацията, както въобще въ русчукскій окръгъ защото стражарѣтъ Алтжпармаковъ и други не би могли да работятъ безъ приказание отъ своето началство. Освѣтъ това наредила се бѣше една личностъ тамъ на име Г. Геровъ, която за съ-

жаление виждахъ на тѣзи скамейки, че засѣдаване съ насъ. Той се е тамъ наричалъ и Георги Митхадъ Пашовъ. Миналата година когато неговия изборъ се разгѣждаше, азъ бѣхъ боленъ и неможахъ да присѣдствамъ. Тѣзи личностъ е единъ български шпионинъ и тѣкъ съ присѣкрѣбие забѣлѣжвахъ между представителитѣ, какъ вземаше участие въ разискванията за народни работи онзи, който по напредъ глѣдаше да се истреби българскія народъ и всичкия прогресъ да се потъпчи въ нашия народъ. Толкозъ една кална личностъ, на която миналото е познато на всички ни, като непринятел на народа тѣзи личностъ се избира, съ съдѣйствието на администрацията отъ Русчукъ, заедно съ единъ турчинъ. Заради това понеже тѣзи избори не станаха по свободна воля, но хората избирали подъ влиянието на администрацията, която пречала на изборитѣ и е правила фалсификация, че раздава билети, като принудила турцитѣ да гласуватъ по нейнитѣ указания то трѣба да рѣшимъ този изборъ въ бѣленската околия окончателно да се касира, а лицата, дѣйствующи по изборитѣ, да се даджтъ подъ съдъ, да се види отъ гдѣ сж излѣзли, тѣзи макиначии. (Гласове: съгласни!)

Предсѣд. Желаетъ ли нѣкой да говори? (Гласове: не желаетъ). Тогава има двѣ предложения: мнѣнието на комиссията е, да се даде дѣлото на М-ра на Правосъдието, за да му даде по натагъшний ходъ, второто предложение е, да се касиратъ изборитѣ въ бѣленската околия. Давамъ на гласуване първото: приема ли Н. Събрание дѣлото по бѣленскитѣ избори да се проводи до надлѣжния М-ръ, за да му даде надлѣжний ходъ? (Приема). Приема ли станалитѣ избори за законни? (Не приема). Който ги приема да си дигне рѣжката. (Никой). Тогава се касирватъ Г. Геровъ и Хасанъ Ефенди.

Доклад. (Чете): Руссенско окръжие трѣстенишка околия.

Распитванията, които комиссията направи въ селото Трѣстеникъ за еднаквостта на подписитѣ въ съставения актъ на 13 Януарий 1880 г. д. въ рѣченото село за изборитѣ въ трѣстенишката избирателна околия и за завѣряването на този актъ отъ старшии стражаръ Я. Бояновъ, сж слѣдующитѣ: по описания въ поменжтиятъ актъ (протоколъ) Симеонъ Рачевъ казва, че подписката му въ акта не е негова, че сж го подписали безъ негово знание и че не е имало потреба да го подписва другъ когато той самъ може да пише. Освѣтъ това, той може да забѣлѣжи, че не е истинско, което е казано въ акта, че отъ никое село не сж се явили избиратели на 13-то число. Казва още, че български избиратели отъ нѣколко села били дошли, а само отъ турскитѣ села не били дошли.

Подписания Генчо Петковъ казва: Подписката

която съди въ тази книга, не е моя, но азъ накарахъ тогавашниятъ учителъ да ме подпише.

Подписания Григоръ Ивановъ не знаеа да пише и който го подписахъ, не го питалъ и кога се е правилъ поменжтия протоколъ, не знаеа.

Подписания Никола Мицовъ тъй също не знаеа писмо. А да ли сж го питали, когато сж го подписали, не помни. — Той забълбъва, че това често се е случвало въ селото имъ, да подпишатъ тогава, или оногава безъ да го питатъ.

Подписания старший стражаръ Я. Бояновъ самъ не искалъ да завъръва акта, — той казва, че въ негово време 5—6 пхти сж ставали избори и никога не билъ подписанъ, а сега го накаралъ да подпише члена отъ рус. окр. съвѣтъ Бояджиевъ, че не билъ дошелъ народъ да станатъ изборитѣ.

Отъ блѣлжикитѣ на комиссията по изслѣдванieto си забълбъженъ бѣше Ибрахимъ Исааковъ, че е раздавалъ готови бюлетини. Распитанъ по това дѣло, той признава, че е раздалъ на съседитѣ си бюлетини, които му билъ връчили тѣхния Имаминъ Молла Мехмедъ. Кои имена сж били написани — защото му било заповѣдано да не ги отваря, а затворени да ги раздава — не знае. Имамина Молла Мехмедъ не признава, да е раздавалъ такива бюлетини.

Заключение. Неправилноститѣ по изборитѣ на 13 число сж станали споредъ мнѣнието на комиссията по незнанието закона отъ тѣзи, които сж ръководили изборитѣ.

Предсѣдатель: Желаетъ ли нѣкой да говори?

Славейковъ: Никаква забълбъжка не чуехъ за 20-то число, какъ сж станали изборитѣ и кой избранъ.

Докладчикъ: На 20-то число трѣба да сж станали редовно изборитѣ за това комиссията се е ограничила да изслѣдва само първитѣ избори.

Минко Радославовъ: Именно въ миналата сесия стана въпросъ по поводъ на подписване протокола отъ старший жандармъ Бояна, а на 20-то число не станало нищо.

Стамболовъ: Понеже въ доклада се види, че въ нѣкои села, особено въ русчукскій окръгъ, е станало обичай, да подписватъ нѣкои хора селянитѣ и тѣзи нѣща могатъ да доведатъ нѣкогашъ държавата въ едно нежелателно положение, за това предлагамъ, щото да се предадатъ тѣзи хора на сждъ, за да се изслѣдва, да ли члена на окр. съвѣтъ Бояджиевъ е накаралъ силомъ да се подпишатъ и да кажатъ, че тѣзи хора не сж дошли на изборитѣ. Това е доста важно и трѣба да се даде на надлѣжната властъ за испитване и наказание.

Славейковъ: Азъ искамъ да докажа за друго нѣщо, което се появява въ тази околия. Отъ нередовноститѣ, които сж станали и отъ които се развали избора на 13 Януарий, да ли нѣматъ нѣкое

влияние тѣ за изборитѣ, който е станалъ на 20-то число и да ли тѣзи избори отъ 20 число се представяватъ по законенъ видъ. Азъ не знамъ, но мисля, че отъ тази околия е избранъ г. Грековъ (Единъ гласъ: г. Бурмовъ! Другъ гласъ: той се отказал!) Сега предлѣжи, откакто се даждатъ подъ сждъ, да се изслѣдва, да ли тази първа нередовностъ не е имала влияние и на вторитѣ избори. Споредъ комиссията вторитѣ избори сж станали редовни. Тѣ може и да сж станали редовни, но първитѣ избори могатъ да влияятъ на вторитѣ избори. Ако припознаемъ, че не е имало влияние, то вторитѣ изборъ е станалъ редовенъ, но ако допустимъ, че неправилноститѣ на първитѣ избори сж повлияли на вторитѣ, то тогава ставатъ тѣзи несправности много важни. Но ако нѣма такова влияние, то първитѣ несправности не сж толкова важни, които да ни каратъ, да дадемъ подъ сждъ ония, които сж побъркали изборитѣ.

Мин. Каравеловъ: Тука има два въпроса. Първитъ е за избора и той се унищожи, защото г. Бурмовъ се отказа отъ тази околия и прие изборитѣ отъ габовската околия. Трѣба да се постави тука вторитѣ въпросъ: видѣло ли е Нар. Събрание такова злоупотрѣбление, за да може да отдаде тѣзи хора подъ сждъ? Ако видимъ злоупотрѣбление, било при първитѣ, било при вторитѣ избори, тогава трѣба да се даждатъ подъ сждъ. А за самитѣ изборъ не може да се говори.

Стамболовъ: Менѣ ми се чини, че цѣлѣта, която имаше Нар. Събрание, когато избираше анкетна комиссия, е тази, да издири именно да ли администрацията се е мѣсила въ изборитѣ и да знае, че за напредъ да не смѣе да се намѣсва въ изборитѣ и да не влияе на свободата за гласоподаване на избирателитѣ. Ние тука виждаме, че избора, който трѣбаше да стане на 13 Януар. не е станалъ, защото при всичко че били дошли блгари избиратели, члена на окр. съвѣтъ Бояджиевъ, който бѣше опредѣленъ като надзирателъ на избора, накаралъ стражарина да подпише, че не дошли избиратели. Това е именно за това, защото не дойдоха турцитѣ, които въ това време се намираха въ ограничено положение и на които могло правителството да диктува. И като не дошли турцитѣ, то тѣ казаха, че днесъ нѣма да стане изборитѣ. Кой може да каже, че на първий изборъ щѣше да се избере Бурмовъ или другъ нѣкой? Значи, че това е едно злоупотрѣбление. Избирателитѣ искали да си дадатъ гласа за единъ представителъ, когото тѣ желали да избератъ и като не имъ допустили това при първитѣ избори, то не сж дошли мнозина при вторитѣ избори. Това е едно насилие противозаконно и трѣба да се преслѣдва. Още друго злоупотрѣб-

ление е онова, да се каже на хората: пишете ни, или ще ви принудимъ. Това принуждаване трѣба да се унищожи, защото ако е станало вчера, кой ни гарантира, че не ще станатъ пакъ подобни незаконности и насилия отъ администрацията? — Освѣтъ това въ русчукскій окр. съвѣтъ има членове, които не сж избрани отъ народа, но ги е назначило правителството на съвѣта и които нашето правителство и до днесъ не е отмѣнило. Именно въ търновскій окр. съвѣтъ има единъ членъ Градинаровъ, който не е избранъ отъ народа, а е туренъ отъ губернатора Цачева и въ русчукския съвѣтъ има такива хора и тѣхъ турили да надзираватъ изборитѣ. Тѣзи хори сж се мѣсили въ изборитѣ, като сж распядали избирателитѣ и за това трѣба да се даджтъ подъ сждъ.

Минко Радославовъ: Комиссията, не може да представи повече на Нар. Събрание освѣтъ онова, което събра. Но имало е и такива случаи по изборитѣ, че избирателитѣ, които сж се явили на 13 Яннуарий, властта ги е запирала и заплашвала и даже съ насиліе ги е распядала. Но въ този случай, гдѣто изборитѣ на 20 Яннуарий се показаха редовни, то комиссията не се счита компетентна да ги изслѣдва и не може нищо тука да каже за влиянието отъ единитѣ избори на другитѣ, защото подобни свѣдѣния комиссията не е събрала.

Славейковъ: Какво е щѣло да стане, мисля, че Нар. Събрание не може да сжди за него. То сжди за станалитѣ злоупотрѣбления и наистина тука има злоупотрѣбления. Може би че избора не е можалъ да стане на 13 Яннуар., защото не е имало $\frac{1}{4}$ часть отъ избирателитѣ, но ние знаемъ, че тука администрацията е влияла. Ако и да е имало достатъчно число избиратели на лице, тя щѣше да ги побърка. За това трѣба по внимателно да се отнесемъ къмъ този изборъ, защото твърдѣ е възможно, да не щѣха да станатъ тѣзи избори, ако не е имало $\frac{1}{4}$ часть на избирателитѣ. Тогава Нар. Събрание щѣше да предръшава работитѣ, ако би отдали подъ сждъ тѣзи хора, които законно или незаконно можаха да се расплагатъ; защото именно нѣма това, отъ което да се докаже, че тѣхното влияние и намѣсване е побъркало изборитѣ на 13 Ян. и тѣй ще пресилимъ въпроса, ако да дадемъ тѣзи хора подъ сждъ. Азъ мисля, че Събранието има да испита незаконността на станалитѣ избори. Тоя изборъ не е станалъ, а незаконности може да сж станали; но това е тъмно. За това мисля по предложението да не предръшаваме, но да обръщаме внимание на това, гдѣ сж станали изборитѣ незаконно. Азъ не съмъ противъ Нар. Събрание, което може да види голѣмо послѣдствие, но азъ обръщамъ внимание на това, че не трѣба да бждемъ толкова строги тамъ — както и самата комисия въ

доклада си казва — гдѣто сж станали нѣкои неисправности по невѣдѣние. И тука споредъ моята мисль играло е роль повече невѣдѣнието, отъ колкото злоумишленность, защото вторитѣ избори сж станали редовни и нищо не се помена за тѣхъ. За това не можемъ да заключаваме, че е влияла администрацията.

Министръ Каравеловъ: Г-нъ Славейковъ прави една малка опибка, като мисли, че първата недѣля, за да станатъ изборитѣ, трѣбало да присѣтствуватъ $\frac{1}{4}$ часть на избирателитѣ. Но въ закона се казва, че трѣба да стане гласоподавание и когато се преброятъ гласовѣтѣ и се види, че нѣма $\frac{1}{4}$ часть на избирателитѣ изборътъ се унищожава. Но чл. на окр. съвѣтъ и старшиятъ Боянъ не могли да прочетжтъ избирателитѣ и да видятъ имало ли е $\frac{1}{4}$ часть или не. Тѣ просто не дали на избирателитѣ да гласоподаватъ, и съ това сж направили престѣпление. Ако даваме другитѣ подъ сждъ, трѣба и тѣ да се даджтъ. Ние не можемъ да допустнемъ на члена на окр. съвѣтъ такива работи, защото тогава изборитѣ оставатъ просто въ рждѣтъ на окръжнитѣ съвѣти да ги правятъ.

Славейковъ: Съгласенъ съмъ и одобрявамъ тълкуването на г. Министра Каравелова. Само това искамъ да напомня, че не трѣба да забравяме, че много пакти сж ставали погрѣшки не само по злоумишленность, но и по невѣдѣние при изборитѣ. Това искахъ да напомня. Другояче приемамъ тълкуванието исказано отъ г. Министра.

Паничерски: Г-нъ Славейковъ каза, че изборитѣ сж станали не по злоумишленность, а по невѣдѣние. Това не е наша работа да ги осжждаваме. За насъ е достатъчно, че сж станали незаконности, а станалитѣ незаконности трѣба сждѣтъ да ги рѣши.

Предсѣдатель: Желаетъ ли нѣкой да говори за избора на трѣстенишката околия? (Не желаетъ.) Приема ли Нар. Събрание дѣлото по избора на трѣстенишката околия да се даде на Министра на Правосѣдието, за да му даде по нататѣшенъ ходъ сждебнитѣ порядкомъ? (Приема се.)

Донладчикъ: (Чете русчукскій округъ тутраканска околия.) По поводъ на заявлението, внесено въ Нар. Събрание, изборитѣ които сж станали на 20-ий Яннуарий, сж неправилни и нередовни, защото се е гласоподавало съ готови бюлетини и споредъ което представенитѣ дневници сж п дѣлени, комисията направи слѣдующитѣ извлечения:

За готовораздаденитѣ бюлетини испита се Исмаилаа Х. Мурадиновъ отъ село Турски-Смилъ, Тутраканско, който разказа слѣдующето: ние бѣхме, казва той, селски поржчали на даскала Боя да ни напише билети. Тѣ бѣха написани, но Халилаа отиде нощемъ заедно съ Кедимъ Мехмедаа и презъ другата нощъ дойдоха пакъ заедно отъ Руссе и до-

Несоха една голѣма бѣла торба пълна съ билети. Готовитѣ отъ даскала написани билети, се махнаха на страна изгориха ли ги — потопиха ли ги, не знаа. Тѣ се изгубиха, а на тѣхно мѣсто Халилаа като накара кехаята да вика, събра селото и чрезъ онѣ-башиитѣ раздаде на всички ни отъ донесенитѣ русенски билети, като ни се заръча тѣхъ да пушаме въ кутията, когато отидеме въ Тутраканъ, което всички и сторихме. Послѣ това Исмаилаа разказва, че това раздаване на бюлетинитѣ станало въ одаята на Зейкумъ Махмудаа и че на тѣхъ били написани имената на Хаджи Мехмедъ-Али, сина на Ниязи бей, Тефикъ бей и Грекова. Халилаа отъ богатитѣ турци въ село Турски Смиль и мухтарина Кедикъ-Мехмедъ отъ сѣщото село признаватъ, че сж донесли отъ гр. Руссе готови бюлетини и сж ги раздали, както въ селото си, тѣй и въ другитѣ села на тутраканската избирателна околия. Въ тѣхъ билети били написани имената на тѣзи, които безъ друго трѣбало да бѣдѣтъ депутати, а именно: Ниязи бей, Тефикъ бей и Грековъ. Тѣхъ ги билъ повикалъ, казватъ тѣ, за тѣзи работи единъ русенски стражаринъ испратенъ отъ хукюмата. Тѣ като хора подъ заповѣдь незабавно трѣгнаха за Руссе, гдѣто като пристигнали, преди да отидѣтъ на конака, срѣщнали сж се съ Балъ-Бунарлията Хасанъ ефенди, който имъ обадиа, защо ги били викали на конака, гдѣто не било по-трѣбно да ходятъ, казалъ той, защото като били закъсняли, бюлетинитѣ били предадени на Халишаа отъ село Табанъ, като имъ заповѣдалъ никакъ време да не губятъ — бързинкомъ да се върнатъ, и да приематъ отъ Халишаа бюлетинитѣ.

Тѣ незабавно сторили това, макаръ и да имъ било много студено нощемъ да пѣтуватъ. Взели бюлетинитѣ отъ Халишаа, които били твърдѣ много и щомъ си отишли, начнали да ги распрѣсватъ по селата, като сжщевременно испратили на хатипина въ село Индже-Кѣой да имъ помогне за бързото распространяване, споредъ както имъ било заповѣдано. Хатипина отъ село Индже-Кѣой признава, че е получилъ бюлетини отъ Халишаа, които му били испратени въ село Касамлари, въ което село това време го билъ викалъ русенскитѣ кадия Ибишъ ефенди.

Бюлетинитѣ били въ единъ голѣмъ пакетъ, които не броилъ, но били колкото половина тонъ хартия. Задръжалъ отъ тѣхъ за неговото село, колкото му трѣбало, а останалитѣ предалъ на Ахмедаа отъ село Асватъ-Кѣой, за да ги раздава на другитѣ села. Ахмедаа отъ Асватъ-Кѣой признава, че е получилъ готови бюлетини и ги раздалъ по селата: Хаджиомларъ, Давулджиларъ, Асватъ-Кѣой и Масуниларъ, които му се връчили отъ Юсуфаа отъ селото Куфалча. На тѣхъ било написано: Ниязи бей, Тефикъ бей и Грековъ. —

Юсуфаа отъ село Куфалча, признава, че е предалъ готови бюлетини на Арнаутъ Мехмедаа и че е задръжалъ отъ тѣхъ за селото си, колкото било нужно. Тѣ му били предадени отъ Османъ чаушъ отъ село Касамлари. Османъ чаушъ отъ село Касамлари не отрича, че е предалъ на Юсуфаа готови бюлетини, които той самъ бѣше получилъ отъ Молла Хасанъ отъ село Чеканчелари, а този послѣднийтъ билъ ги получилъ отъ индже-кѣойскитѣ хатипинъ.

Мухтарина Исмаилъ Омеровъ отъ село Караджрлж казва, че не могли да гласоподаватъ съ селентѣ си по причина на закъсняването имъ; но признава, че всички отивали съ готови бюлетини да гласоподаватъ, които му билъ донесълъ мухтарина Хасанъ Х. Мусаолу отъ село Чаушъ-Махале, комуто пъкъ били испратени отъ Индже-Кѣой. Ибрахимъ Мустафа Чаушовъ отъ село Турски-Смиль признава, че е ходилъ да разнася готови бюлетини въ селата Даяджр и Инджекѣой. Въ първото село предалъ единъ пакетъ на Зийри-молла татарина; въ второто на хатипина.

Распитвани лицата, относително до поддѣлката на протокола отъ тутраканскитѣ избори, станали на 20 Яннуарий 1880 г., взеха се слѣдующитѣ свѣдѣния:

Г-нъ Байновъ, който по време на изборитѣ билъ секретаръ на тутракан. град. сѣвътъ, казва, че като занесълъ въ Руссе подписаниятъ отъ бюрото дневникъ и го повѣрилъ на окръжния началникъ Вълчанова, този послѣднийтъ не го аресалъ и му продиктувалъ отъ край до край новъ дневникъ, като го накаралъ да занесе назадъ продиктуваниятъ дневникъ, за да го подпише бюрото, което и направили. Като му се прочете дневника отъ комисията, който бѣ внесенъ въ Нар. Сѣбрание, каза, че добръ помни и ни най малко не се съмнѣва, че той е продиктуваниятъ нему отъ русенскитѣ началникъ дневникъ.

Иванъ Георгиевъ присѣствовалъ, когато началника диктувалъ Байнову новия дневникъ, който дневникъ наедно съ Байнова го донесли въ Тутраканъ и го внесли въ град. сѣвътъ.

Кърсто Стояновъ, бившій председателъ на тутраканскитѣ град. сѣвътъ, признава, че Байновъ и Георгиевъ, внесли отъ страна на русенскитѣ окр. началникъ Вълчанова, продиктуванъ новъ дневникъ, който като поднесълъ на бюрото да го подпише, подписанъ го испратилъ въ Руссе.

Т. Тодоровъ и Х. Хасанъ Мехмедовъ, тогавашни членове на тутр. град. сѣвътъ помнятъ, че първий протоколъ на бюрото не се е приелъ отъ русенскитѣ началникъ и че Байновъ билъ донесълъ новъ дневникъ отъ Руссе, който подписало бюрото и сѣвѣта испратилъ назадъ.

Цани Петровъ и Саджкъ Хасанъ, членове на

бюрото, заявяватъ, че дѣйствително отъ страна на градъ съвѣтъ били повикани и имъ било поднесено дневникъ донесенъ отъ Руссе, който отъ страна на тамошниятъ началникъ билъ испратенъ и който дневникъ тѣ подписали.

Заклучение: Отъ това изслѣдване комисси-ята намѣрва тѣзи избори за неправилни, защото на избирателитѣ сж били раздадени готови бюлетини съ заповѣдь да пушатъ само тѣхъ, което и направили и още защото първиятъ дневникъ за изборитѣ е унищоженъ отъ руссен. окр. началникъ и замѣненъ съ другъ продиктуванъ отъ него, който е и внесенъ въ Нар. Събрание, като го подписало бю-рото. Отговорни заради тѣзи неправилности споредъ мнѣнието на комиссията сж: Халилаа, Кедикъ Мехмедъ, Халилаа и Хасанъ ефенди, които съ раздаване готови бюлетини сж измамили избирателитѣ, и рус-сенскій окръженъ началникъ Вълчановъ, който е промѣнилъ скрийтъ дневникъ и го е замѣнилъ съ другъ свой дневникъ и да се даджтъ подъ еждебно слѣдствие.

Д-ръ Браделъ: По голѣмо безобразие не знамъ да ли е станало, както въ тутраканскитѣ избори. Споредъ доклада на комиссията билетитѣ сж донесени отъ вѣнъ заедно съ дневницитѣ отъ окр. началникъ; населението нѣмало воля да изпълни формалната страна на закона и просто се показва, че тѣ ужъ правили дневници. Такива избори нѣматъ никаква цѣна и съгласно съ докладътъ на комиссията, трѣба да се даджтъ на еждебната властъ за да се издири работата. Такива беззаконни избори не можтъ да се приематъ.

Стамболовъ: Едно нѣщо, което бихъ предло-жилъ е, да се касиратъ тѣзи избори, защото тѣ сж станали по приказание на администрацията. Тука г. Вълчановъ като Цезаръ дойде и каза „veni vidi vici“! И всичко е станало, както Вълчановъ е заповѣдалъ. Той повикалъ хората и раздалъ бюле-тинитѣ. Тогавъ кой е избиралъ? — Избиралъ е само Вълчановъ. Тѣй щото тѣзи трима представи-тели вмѣсто да представляватъ 30,000 души, пред-ставяватъ само Вълчанова; за това първо което трѣба да стане въ Събранието е да се касиратъ тѣзи избори. Напредъ ние касирахме г. Грекова, че е билъ чуждъ подданикъ. Оставатъ Ннази бей и Теффикъ бей, които трѣба да се касиратъ, по-неже не сж избрани отъ народа, а отъ Вълчанова. А колкото се касае за бюлетинитѣ, това трѣба да се даде чрезъ надлѣжниятъ министръ на сжда и да се накажатъ тѣзи, които сж виновни.

Минко Радославовъ: Г-нъ Д-ръ Браделъ каза, че изборътъ въ тѣзи околия е дошълъ до безобра-зие, но азъ ще кажа, че този изборъ достигна и вѣнъ отъ безобразието. Компанията, която била въ

Русчукъ и на която Вълчановъ билъ членъ, пови-калъ Х. Оглу Исмаилаа и го проважда да разнесе бюлетинитѣ. При всичко че този человекъ е бѣ-денъ той се обѣщавалъ, че ще го направи, за която работа му намѣрили единъ файтонъ, за който пла-тили 1360 гроша. Бюлетинитѣ се написали въ цѣли пакети и му се предали. Человекъ е взелъ съ себѣ си бюлетинитѣ и тръгналъ; а подиръ като ги занесълъ признава се, че за всѣкий бюлетинъ било дадено по 5 пари за писане. Освѣнъ паритѣ за фай-тонъ харчили сж и други пари, така щото излиза смѣт-ката на 4,000 гр. Тѣзи пари сж ги събрали отъ циганската махала подъ видъ на данѣкъ. Когато се научили хората, че иде комиссия да распитва за из-боритѣ, то тѣ заявиха това на комиссията, даже казваха, че не сж 4 хиляди, но сж 10,000 гроша. Понеже тѣзи хора се отнесли сами до окр. управи-тель, да искатъ смѣтка за тѣзи пари, то комиссията не счете за нужно, да го забѣлѣжи въ своя докладъ.

Стамболовъ: Последнитѣ думи на г-на Радо-славова сж сжщо доказателство, че тѣзи хора трѣба да се прислѣдватъ, именно за това че сж харчили пари, които сж събрали отъ циганитѣ като да-нѣкъ. Слѣдователно като е двойно престѣпленieto, то трѣба да бжде четворно и наказанието.

Живковъ: Имамъ още да приложъ и друго бе-зобразие, което стана въ Тутраканъ отъ единъ членъ на окр. съвѣтъ Ангелчо Симеоновъ. Ние като испитяхме повиканитѣ хора, отдѣлихме ги въ стан; но той като дойде, началъ да вика и да кара тѣзи хора да отидатъ въ Русчукъ и да кажатъ, че сме ги за-тваряли и сме ги държали гладни и че сме ги нака-рали съ сила да даджтъ обяснения.

Предсѣдатель: Има двѣ предложени: едно да се касиратъ изборитѣ и второ да се даде дѣлото подъ сждъ. 1) Приема ли Нар. Събрание изборитѣ въ тутраканската околия да се касиратъ? (Приема се.) 2) Приема ли Нар. Събрание да се даде дѣ-лото на Министра на Правосѣднето, за да му се даде по нататѣшенъ ходъ? (Приема).

Докладчикъ: (Наченва да чете.)

Живковъ: Преди да се захване четението на друга околия, азъ предлагамъ да се даде и Ангелчо Симеоновъ подъ сждъ.

М-ръ Каравеловъ: Азъ мисля, че тука трѣба да се даде цѣлото дѣло на сжда. Кой ще се сжди, това нѣщо не трѣба да се каже; това ще издири сжда, да ли е виновенъ Ангелчо Симеоновъ, окр. началникъ и други още.

Стамболовъ: Работата е, че тука искала една личностъ да побърка работитѣ на една комиссия, която проводи Нар. Събрание. Г-нъ Живковъ иска да се даде тѣзи личностъ подъ сждъ, и азъ съмъ на мнѣние да се приеме това.

Славейковъ: Г-нъ Живковъ като членъ на комиссията заявява това, но защото се рѣши вече дѣлото да се предаде на съда, то за предложението на г. Живкова да стане друго рѣшение. Ако бѣше казано това въ рапорта на комиссията, тогава щѣше да отиде заедно да се даде подъ съдъ съ дѣлото, но тука за това трѣба особено рѣшение на Събранието.

Стамболовъ: Понеже това предложение става при разискването рапорта на комиссията, то съгласно съ правилника ако има 5 души да го поддържатъ, може да се разисква.

Предсѣдателъ: Имали 5 души? (Има).

Д-ръ Молловъ: Лесно е да се вотира, да се даде единъ чловѣкъ подъ съдъ. Г-нъ Живковъ каза, че като сж дошли въ Тутраканъ, дошелъ е единъ чловѣкъ тамъ и е казалъ на хората, да си отидатъ. Това за мене не е достаточенъ мотивъ, за да се даде единъ чловѣкъ подъ съдъ. Трѣба да се кажатъ по основни мотиви и причини; а ние таквизъ не чухме.

Паничерски: Мисля, че г. Д-ръ Молловъ не разбра добръ, което каза г. Живковъ. Той каза именно, че въ това време, когато комиссията е изслѣдвала, дошелъ този чловѣкъ и началъ да принуждава всички, които били повикани отъ комиссията, да си отидатъ и да подадѣтъ прошение въ Русчукъ, че комиссията ги принуждавала и ги държала гладни. Това дѣйствително е много голѣмо престѣпление и е достатъчно да бжде този чловѣкъ подъ съдебно слѣдствие.

Живковъ: Да кажа за разяснение, че 5-мина или 6-мина, които бѣха подъ изслѣдование, комиссията намѣрваше за нужно да ги раздѣли и да тури стражари. Тогазъ той дойде като предсѣдателъ на окр. съвѣтъ, който има власт надъ стражаритѣ, махна стражарина на страна и каза на еднитѣ и на другитѣ: идете си въ Русчукъ и кажете, че комиссията ви е държала гладни и затворени; и тѣ го направили.

Славейковъ: Г-нъ Д-ръ Молловъ добръ забѣлѣжи, като изложи отъ тѣзи точка зрѣния, че дѣйствително думитѣ на г. Живкова като членъ на комиссията не сж достатъчни за да дадѣтъ Ангелча Симеоновъ подъ съдъ; но азъ мисля, че тука се не говори, че дѣйствително трѣба да се даде подъ съдъ, а че ще стане предварително слѣдствие. Ако се намѣри че е виновенъ, ще се накаже. Ние не го даваме на съдъ, но даваме всичкото дѣло на надлѣжната власт и тя ще види. За това не е нужно да се простираме по нататѣкъ.

Горбановъ: Азъ признавамъ напълно думитѣ на г. Живкова, но само ще моля едно обяснение. Тѣзи, които сж били подъ смотра на жандара, да ли сж били обвиняеми лица, или сж били като свидѣтели.

Живковъ: Тѣзи бѣха мухтарина и кятишитѣ, за които се каза въ доклада, които раздавали готови бюлетини.

Стамболовъ: Ако да бѣха обвиняеми и свидѣтели, то за да се открие истинната, тѣ трѣбаше да бждатъ раздѣлени, за да не могатъ да се договарватъ; това е първо начало при испитването. За това въпросъ на г. Горбанова си нѣма мѣстото.

Предсѣдателъ: Желаетъ ли нѣкой да говори върху този въпросъ. (Не.) Приема ли Нар. Събрание да се предаде съ това дѣло и Ангелчо Симеоновъ на Министерството на Правосъдието. (Приема се.)

Докладчикъ: (Чете русчукскій окр. тетовска и гагалска околии:) Изслѣдванията, които комиссията е направила въ тетовската и гагалска околии, по поводъ на заявления внесени въ Народното Събрание миналата сессия, сж слѣдующитѣ:

Хасанъ ефенди Исмаиловъ отъ село Балъ-Бунаръ распитванъ за еднаквостта на подписитѣ въ протокола отъ тетовската изб. околия (той е билъ предсѣдателъ на бюрото) каза, че само той е подписалъ лично протокола, а другитѣ членове на бюрото, защото били безкнижни хора, подписалъ ги даскала имъ Иванчо Симеоновъ. Попитанъ бареми не сж ли си ударили прѣститѣ, отговаря защото не знаели закона. Распитанъ за това, що казаха за него Халилъ и Кедикъ Мехмедъ отъ село Турски-Смилъ, той каза, че било чиста случайность и по раздаването фалшиви билети нищо не знаалъ. Мухтарина Сюлейманъ Якубовъ, отъ село Гложево, признава, че чрезъ тѣхнитѣ аза Ахмеда Кочмарова, било имъ испратено отъ мехкемето 5—6 готови бюлетини, като имъ било поръчано, щото тѣхнитѣ писаръ Мустафа да препише отъ тѣхъ, колкото трѣба за селото имъ.

Писаря Мустафа Скендеровъ признава, че той е преписалъ отъ кадйскитѣ бюлетини за цѣлото село. Помни, че отъ бюлетинитѣ, които преписвалъ, били написани имената: Евлогий Георгиевъ и Азисъ ефенди.

Бившитѣ мухтари въ селото Ветово Николай Иванъ Урски и Али Халиловъ признаватъ, че тѣхното село гласоподавало съ готови бюлетини, които имъ били испратени отъ страна на мехкемето.

Мухтарина Халилъ Хасановъ, имамина Фейзулла отъ с. Бей-Аланъ казватъ, че били избрали за депутати: Евлогия Георгиева и Азисъ ефенди чрезъ готовитѣ бюлетини, които имъ испратило руссенското мехкеме.

Ахмедъ Юсуфовъ отъ с. Кара-Агачъ, който бѣ дошелъ на мѣсто мухтарина, каза, че имамина и мухтарина раздали готови бюлетини на цѣлото имъ село, само не помни, кои сж донели бюлетинитѣ и кои имена сж били записани въ тѣхъ.

Хасанъ Х. Велиевъ, Сулейманъ Хожда Ахмедовъ изъ село Балъ-Бунаръ казватъ, че селянитъ имъ били гласоподавали съ готовитъ бюлетини, които имъ били донесени отъ село Гложево. Гложенскиятъ писаръ имъ ги донесълъ.

Сали Мустафовъ и мухтарина отъ село Семерджижкѡй признаватъ, че тѣ съ всичкитъ избиратели отъ тѣхното село гласоподавали съ бюлетинитъ, които получили отъ Базянско Индже-кѡй, мухтарина прибави, че нарочно билъ повиканъ въ поменжтото село, за да приеме бюлетинитъ, които се испращали отъ страна на русенскиятъ кадия Халипаа Юсейновъ отъ село Табакъ казва, че му било поръчано отъ русчукската кадийница за Д-ръ П. Минчевича да гласоподаватъ. Той не отрича туй, което казаха за него Халилаа и Кедикъ Мехмедъ отъ село Турски-Смилъ. Готовитъ бюлетини, които той предалъ на горѣпоменжитъ лица, били му предадени отъ русчук. кадия Ибишъ ефенди и били написани отъ кадийския терджуманинъ Зия ефендия.

Юсуфъ Хатипъ-Оглу бивший мухтаръ въ с. Хотеница (Балъ-Бунаръ), имамина молла Мустафа и Мехмедъ Алиевъ признаватъ, че избирателитъ отъ тѣхното село сж гласували съ готови бюлетини преписани отъ единъ образецъ. Този образецъ бюлетинъ, билъ го донесълъ старшиятъ стражаръ Янко (казва имамина молла Мустафа), като имъ поръчалъ написанитъ въ бюлетинитъ хора тѣхъ да избиратъ депутати. Мухтарина си наумѣва, че едно отъ имената въ този билетъ било Минчевичъ. Мухтарина Сали Февзи Хасанъ Мустафовъ и Мехмедъ Алиевъ, отъ село Цара-Махале, знаятъ само това за изборитъ, че тѣхния Х. Хафузъ имъ донесълъ готови бюлетини като имъ казалъ, тѣхъ да пуцатъ въ избирателната кутия, което и точно изпълнили. И тримата само половина име помятъ. Въ бюлетинитъ имъ се помѣнувало докторъ.

Ибрахимъ Абдуловъ и Халилъ Мехмедовъ, 1-й мухтаринъ, а 2-й хатипинъ отъ село Слѣпово казватъ, че Х. Хафузъ Бекировъ имъ донесълъ отъ Руссе готови бюлетини, като имъ поръчалъ тѣхъ да раздадѣтъ на избирателитъ и въ време на изборитъ тѣхъ да пуцатъ. Попитани кои имена бѣха писани въ бюлетинитъ имъ, мухтарина каза, че той като сж намѣрвалъ все при бюрото, помни че излѣзвало все името — „докторъ, докторъ“

Шабанъ Абдуловъ, бившиятъ мухтаринъ въ селото Юделникъ, приелъ отъ Х. Хафузаа готови бюлетини, които този послѣднийтъ отъ Руссе донесълъ. Юделничани съ тѣхъ гласоподавали. Той не може да си науми, кои имена сж били написани, защото сж били български. Мухтарина Хюсеинъ Ибрахимовъ, имамина Ахмедъ Халиловъ и хатипина Ибрахимъ Хасановъ отъ селото Кая-Махала и тримата съглас-

но казватъ, че Х. Хафузъ отъ селото Слѣпово както по другитъ села, тѣй и на тѣхното село донесълъ отъ Русчукъ готови бюлетини. Избирателитъ отъ селото имъ тѣхъ пуцали въ време на изборитъ. Наумѣва си, че въ бюлетинитъ било написано докторъ.

Х. Хафузъ Бекировъ отъ село Слѣпово запитванъ признава, че той е раздавалъ бюлетинитъ въ горѣпоменжитъ села, като се оправдава съ това, че тѣй му било заповѣдано отъ русчукското мѣхеме. Нему сж заповѣдали и той е заповѣдвалъ.

Бюлетинитъ му били връчени отъ кадийскиятъ драгоманинъ Зия ефенди. Той си наумѣва, че и други двама агенти като него, раздавали бюлетини. Тѣ били Халилаа отъ село Турски-Смилъ и Халипаа отъ с. Табанъ.

Заклучение: Отъ горѣизложеното става явно на Нар. Събрание, че изборитъ въ тетовската и галгаската околии сж станали съ готови и написани бюлетини, които не били извѣстни написанитъ въ тѣхъ имена даже и на самитъ избиратели. Споредъ мнѣнието на комиссията тѣзи избори не могатъ да се считатъ за правилни и лицата, които сж употребили такива сръдства, за да измамятъ гласоподаванието, трѣба да се дадѣтъ подъ сѣдебно слѣдствие.

Предсѣд.: Желаетъ ли нѣкой да говори върху избора на тѣзи двѣ околии?

Паничерски: Тукъ нѣма почти какво да се говори, защото отъ доклада на комиссията ясно се вижда, че изборитъ сж станали по незаконенъ начинъ и както се вижда този источникъ билъ русчукскиятъ хюкюматъ. Русчукскиятъ хюкюматъ съ своитъ агенти е отишълъ да избира. На пълно съмъ съгласенъ съ комиссията да се кассиратъ тѣзи избори и виновнитъ за тѣзи престѣпления да се дадѣтъ подъ сѣдебно слѣдствие.

Славейковъ: Вчера и завчера стана дума, че готови бюлетини могатъ да се даватъ. Това принуди одного отъ депутатитъ да попита, какъ трѣба да се разбира това. Сега да ли не се вижда, че ние нѣмаме послѣдователностъ въ това и за нужно считамъ, че трѣба да станѣтъ нѣкои растѣлкувания. Азъ приемамъ онова, което отговори единъ отъ депутатитъ, че тамъ гдѣто ставатъ избори, може да се пишатъ и да се даватъ бюлетини, като остава по волята на хората да ги приематъ, или да ги скжсватъ. Но тукъ се измѣнява работата, гдѣто съ купове се пращатъ бюлетини по селата и гдѣто се заповѣда, че тѣхъ трѣба да даватъ, а както отъ доклада се вижда, хората даже не сж и знаели кого избиратъ, — и така безсѣзнателно сж давали своя гласъ. Ако да сж казали за тия и тия хора да гласоподаватъ, то нѣма нищо, но престѣплението се състои въ това, че мѣстното началство въ

Русчук е испращало такива агенти, да раздават бюлетини, безъ да знаят хората, кого избиратъ и безъ да направятъ съвѣстно съзнание, въ този случай трѣба ли да даватъ тия бюлетини или не. Още повече отговаря това началство, което е раздавало тия бюлетини, защото тия челоуѣци, на които сж раздавали, не знаятъ да ги четатъ и боятъ се да не направятъ нѣкое престѣпление, ако не дадѣтъ ония бюлетини, които имъ е заповѣдало мѣстното началство да дадѣтъ. Това счетохъ за нужно да го кажа като обяснение, за да не мислимъ, че оправдаваме едни, а обвиняваме други. Ако падатъ тия избори въ оная категория, която рѣшихме онзи день, то да се произнесе Нар. Събрание.

Д-ръ Беронъ: Понеже азъ бѣхъ предложилъ онзи день този въпросъ: да ли е законенъ изборътъ тогава, когато се даватъ приготвени бюлетини, то сега се отваря другъ въпросъ, че тѣзи бюлетини не като че се даватъ, но по заповѣдъ ги пуснали въ кутията. Значи че тукъ е работата вече свършена. Хората избирали и не знаяли кого. Азъ онзи день като предложихъ това, не се подкрѣпи моето предложение отъ 5 души и за това остана предложението ми тѣй. Но има по тоя въпросъ много да се говори и ако се подкрѣпи моето предложение, или сега или другъ пѣтъ, задържамъ си правото за да говоря върху това.

Славейковъ: Предложението на г. Д-ра Берона може всѣкога да се разисква, но сега имаме дневенъ редъ, и като той самъ съзнава, че не сж законни тия избори, гдѣто се раздаватъ и по заповѣдъ се гуждатъ бюлетинитѣ въ кутията, то неговото предложение, което той онзи день направи и което може всѣкога да се разисква, може да остане, когато ще намѣри лица, които да го поддържатъ.

М-ръ Каравеловъ: Азъ мисля, че избирателниятъ законъ е само за това Събрание, а когато стане новъ избирателенъ законъ, тогава може г. Беронъ, както и всѣкий другъ, да забѣлѣжи какви гаранции трѣба да станѣтъ, за да ставатъ изборитѣ по законенъ начинъ. Колкото за бюлетинитѣ, то всѣкий частенъ челоуѣкъ може да агитира и да раздава бюлетини; но това се запрещава на администрацията. Щомъ администрацията е раздавала бюлетини, изборътъ трѣба да се касира.

Д-ръ Беронъ: Тукъ е работата за лица влиятелни, а не за администрация. Мисля, че не грѣша, ако да изложа своето мнѣние.

М-ръ Каравеловъ: Ако бѣше рѣшило Народ. Събрание, че кадията е официално лице, тогава това е престѣпление. Ако е частно лице, той може да прави каквото ще.

Предсѣд. Понеже сме сега на дневенъ редъ, тогава мисля, че предложението на г. Берона да

остане послѣ свършването на дневний редъ.

Тодоровъ: Именно върху това искахъ да напомня на почитаемитѣ г-да депутати, че до колкото слушахъ отъ г. докладчика, се отъ кадийницата сж раздавали бюлетинитѣ, или както го нарѣчи г. Паничерски хюкюматъ, а г. Славейковъ началството. Трѣба да се истѣлкува, какво лице е кадията.

Расолковъ: Въ този изборъ кадията е раздавалъ бюлетинитѣ. Кадията не е наистина административно лице, но е лице, което може да влияе на хората. Той е духовната властъ и може на подчиненитѣ си да повлияе. Ако се позволи на кадията и на хахамина и други подобни да се мѣсятъ въ изборитѣ, тогава всѣкий пѣтъ ще бѣдѣтъ такива. Той не може да се вземе като частно лице, но като лице, което може да влияе на подчиненитѣ си хора.

Минко Радославовъ: За да се убѣди г. Тодоровъ, трѣба да му се прочете още единъ пѣтъ докладътъ. Само едно нѣщо ще го питамъ, жандармитѣ и старшитѣ жандарми да ли сж въ рѣцѣтъ на кадията? Кадията самъ не е ходилъ по селата, но е проваждалъ жандармитѣ. Тукъ сега е въпросъ, кой е виновенъ, кадията ли, губернатора ли, окол. началникъ, старшия стражаръ или кой? **И** подъ чие вѣдомство сж намиратъ стражаритѣ?

М-ръ. Цанковъ: Мюфтията е официално лице за мусулманитѣ. Той не е само сѣдникъ, нѣ е и администраторъ. Заради това въ този случай той е на истина хюкюматъ за мусулманското население споредъ временнитѣ правила. Отъ сега нататѣкъ Нар. Събрание може да приеме другъ законъ, но до днесъ той е хюкюматъ на мусулманитѣ.

Тодоровъ: Въ отговоръ на г. М. Радославова, гдѣто той пита, да ли жандармитѣ сж подъ вѣдомството на кадията или губернатора, то до колкото чухъ отъ докладътъ, само единъ стражаръ е занесълъ бюлетинитѣ, а всичкитѣ други били отъ кадийницата. Впрочемъ дѣлото може да се разгѣдва въ сѣдѣтъ.

М-ръ. Каравеловъ: Щомъ се обяви, че кадията е официално лице, то трѣба да се даде подъ сѣдѣ.

Докладчикъ: Отъ прочетеното тукъ е явно, че готови бюлетини сж се раздавали на избирателитѣ и че сж станали орѣдие на хора, които ги употребили да си избѣрѣтъ това или онова лице; и такавъ видъ гласоподавание не може да се счита за законенъ. Заради това азъ не знамъ, да ли ще има нѣкой, да се посѣмнѣва на изложеното отъ комисията мнѣние, че този изборъ е неправиленъ. Трѣба най напредъ да се гласоподава за правилността на избора, а послѣ тия лица да се предадѣтъ на сѣдѣ.

Горбановъ: Единъ отъ предговорившитѣ именно г. Расолковъ подигна въпросътъ, че трѣба на всичкитѣ влиятелни лица да се запрети, да спомагатъ

въ избирането. Азъ немогъ да разбера, да ли логически може да се подигне такъв въпросъ? Каза се, че кадията билъ административна единица и че билъ влиятелно лице, и г. Цанковъ каза че той като власт, трѣба да се счита за правителственъ чиновникъ и като чиновникътъ нѣматъ право да агитиратъ, то да се даде подъ сждъ. Но на въпроса, който подигна г. Расолковъ, че на влиятелнитѣ лица трѣба да се запрети да се мѣсятъ въ изборитѣ, има да кажа, че тогава нашитѣ избори нѣма да станатъ никогашъ; защото ако вземемъ, че кадията билъ влиятелно лице на мусулманитѣ, то владиката ще бѣде влиятелно лице на священникитѣ, священникътъ влиятелно лице въ енорията си, учителя влиятелно лице, защото се срѣща съ интелигенцията, кметътъ влиятелно лице въ общината си и най сетѣ крѣчмаря е влиятелно лице, защото черпи множеството.

Стамболовъ: Тукъ наистина ако да вземемъ да хоротуваме върху думигъ на нѣкои представители, които сж изговаряли, може би въ бързина, тогава не ще да има край на тая работа. Тукъ излѣзе въпросътъ за лицата, които употребили административна сила и властъ при изборитѣ. Кадията споредъ временнитѣ правила рѣшава всичкитѣ сждебни въпроси за наслѣдството между турцитѣ. Слѣдвателно като кадия на едно лице може да каже: „извърши ми тая работа; ако не, тогава, когато дойдеиъ при менъ, азъ ще ти насоча,“ — слѣдователно той може да злоупотреби властѣта си, за да насили хората. Тукъ се говори само за административна властъ и за чиновникитѣ, които държатъ тая властъ, ако пристѣдватъ изборитѣ. За други влиятелни хора тукъ не се говори и неможе да имъ се запрети агитацията по изборитѣ, защото най сетѣ ще излѣзе, че хората не ще могатъ да се споразумѣятъ, защото двама души ще се боятъ да кажатъ единъ на другий: да изберемъ тогава или оногава. За това е абсурдно когато се говори за думитѣ, безъ да се помисли по надалечъ.

Предсѣд.: Има 4 души да говорятъ. Желаетъ ли Нар. Събрание да се говори?

Горбановъ: Азъ само двѣ думи имамъ да кажа.

Предсѣд.: За да се прекъснатъ пренията, не давамъ думата на никого. Въпросътъ не впада въ дневний редъ.

Доклад.: Има да прочетъ нѣщо за освѣтление на самото дѣло (чете):

„Янко Георгиевъ старшии стражаръ въ III участъкъ на балбунарската околия, распитванъ защо се е мѣсилъ по изборитѣ, които станаха на 20 Януарий 1880 г., каза, (по него време пакъ билъ стражаръ) че му било заповѣдано това да прави. — Окр. началникъ билъ му заповѣдалъ, една недѣля преди да станатъ изборитѣ, да заповѣда на подвѣдомствен-

нитѣ нему села да избератъ Д-ра П. Минчовича и Азисъ ефенди. Но като останало само два дѣня до изборитѣ, поръчалъ му само единъ депутатигъ да се избере въ гагалската околия и да се распорѣди, щото само Д-ръ Минчовичъ да бѣде избранъ. Казаното отъ молла Мустафа отъ Хотеница, Янко Георгиевъ припознава, че е истина“.

Предсѣд.: Желаетъ ли Нар. Събрание да се говори върху този изборъ послѣ това обяснение? (Нежелаетъ). Тогава ще дамъ на гласоподаване двѣтѣ предложения: 1-о да ли сж изборитѣ правилни и 2-о да ли трѣба да се даде дѣлото подъ сждъ. Давамъ на гласоподаване. Признава ли Нар. Събрание изборитѣ въ гагалската и тетовската околия за законни? (Непризнава). Който ги признава да си дигне ржката. (Никой). Значи тѣ сж незаконни и като такива кассирватъ се. 2-о приема ли Нар. Събрание да се даде дѣлото по този изборъ на Министерството на Правосъдието, за да му даде по нататѣшенъ ходъ? (Приема се). Който не приема да си дигне ржката (Никой). — Давамъ 5 минути распускъ.

(Послѣ распускъ).

Предсѣд.: Засѣданнето се отвара изново.

Докладчикъ Икономъ попъ Тодоръ (Чете):

Разградска околия.

1) По Разградскитѣ несправилности на изборитѣ, комиссията можѣ да получи само слѣдующитѣ свѣдѣния:

Дядо Христо Цоневъ каза, че по изборитѣ на 13 Януарий, окръжнии началникъ Златевъ взелъ му отъ ржката бюлетината и безъ да му я върне; той уплашенъ да не му нанакости, върналъ се у дома си.

2) Минчо Лазаровъ на 13 Януарий като отишелъ при бюрото да пусне бюлетината си, окръжния началникъ видѣлъ, че я поси въ ржката си, дръпналъ я отъ ржката му, а него заповѣдалъ на единъ стражаръ да го затвори, когото въ затвора държали 3 часа. Послѣ това като го пуснали, случайно се закашлили; а пакъ стражаритѣ му казали: „това закашливание ще сторѣ 500 франка. И до пѣтъ като дойдеиъ, ще ти вземемъ 500 фр. Минчо Лазаровъ казалъ, че втори пѣтъ на изборитѣ не стѣпвамъ; че ходили се на такова мѣсто, гдѣто глобятъ хората толкова много и ги затварятъ за права Бога. Той билъ гласоподаватъ за Христа Стоянова.

3) Димо Цаневъ каза, че както много разградчане бѣха съгласни да гласоподаватъ за Христа Стоянова и той билъ отъ тѣхъ, но защото нѣмалъ готова написана бюлетина, взелъ отъ Минчо Лазаровъ, който ималъ двѣ съ името: Христо Стояновъ. Окрѣжния началникъ съглѣдалъ това, извикалъ го,

и като преглѣдалъ бюлетината му, задържалъ я, а него турилъ подъ караулъ 4 часа и послѣ го пустилъ, когато гласоподаванието се било свършило. Той прилага, че неговия гласъ вмѣсто да влѣзе въ избирателната кутия, влѣзълъ въ джебътъ на окръжния началникъ.

4) Катеринъ Петровъ, 18 годишенъ момъкъ, каза, че по времето на изборитѣ, минаващъ край конака безъ да знае, че ставатъ избори, полюбопитствовалъ да види, защо се е събралъ толкова народъ. Старшия стражаръ Стефанъ Петровъ, по заповѣдъ на началника, завелъ го въ канцелярията му, гдѣто председателътъ на сѣда Недѣлчовъ, съ началника наедно, хванали да бъркатъ въ джебоветѣ му и търсили, търсили и нищо не намѣрили. Послѣ началникътъ се завъртялъ край масата, сложилъ единъ пакетъ бюлетини и казалъ на присѣдъщите: виждате ли какво намѣрихъ въ джебоветѣ му; послѣ написали нѣщо, и Никола Хумбаджиевъ съ псувни, каза той, накара да го подпише безъ да го е челъ. Като излѣзълъ отъ послѣ, се научилъ, че подписаното отъ него писмо било дознание, съ което се показвало, че билъ носилъ въ джебоветѣ си бюлетини да раздава.

5) Никола Недѣлчевъ каза, че на 13 Януарий въ време на изборитѣ билъ се приближилъ до Дима Брузника, който си пишелъ бюлетина и му казалъ да направи една и за него, въ която да пише Христо Стояновъ, когото писали и другитѣ му комшии. Въ това време началникътъ стоялъ близо до него и като чулъ кого иска да пише, арестувалъ го съ Дима Брузника наедно за нѣколко часа, както били задрѣнни и много други хора, защото пишали него име. Като било свършено всичко, пустили ги. А на 20 Януарий съвсѣмъ неходили:

По поводъ на прошения отъ Г. Чернева до анкетната комиссия, въ което казва, че кѣщата му се таршувала отъ стражари за готови бюлетини, повика се на испитъ стражаринътъ.

6) Доцо Пенчевъ, който не отрича, че началникътъ го билъ натоварилъ съ такава работа и че когато той ходилъ изъ кѣщата на Г. Чернева, неговата г-жа го въспирала, да неходи изъ кѣщата имъ, че съ бой щяла да го изгони, като казвала, че мжжътъ ѝ не е убилъ чловѣкъ и пр.

Има заявления отъ Разградъ; ако желае Нар. Сѣбрание, азъ ще ги прочетъ. Тѣзи сж заявления относително до избора въ тѣзи околии.

„До почитаемата анкетна комиссия. Прощение отъ Гани Ив. Черневъ изъ г. Разградъ.

Като знамъ, че миссията на анкетната комиссия е да издири всичкитѣ неправилности, станали по изборитѣ на депутатитѣ и още да узнае, кои граждани сж онеправдани по поводъ на изборитѣ,

поднасямъ ви, г-да, това мое заявление, за което ви моля да доложите на идущата сессия въ Нар. Сѣбрание.

На 13 миналий Януарий когато избирателитѣ отъ разградската околия гласоподаваха за избирание на единъ представителъ, тогавашниятъ ни окр. началникъ г. Златевъ, по не извѣстни менѣ причини, пратилъ нѣколко жандарми, които въ мое отсъствие на 3 пѣти нападнаха домътъ ми, та го претърсваха подъ предлогъ, че съмъ ималъ скрити бюлетини. Наистина жандармитѣ нищо не намѣриха въ домътъ ми, но азъ като мисля, че началникътъ не е ималъ право да праща толкова пѣти жандарми, които да плашатъ и застрашаватъ челядта ми, протестирамъ противъ тѣзи му постѣпки и искамъ наказанието му.

Разградъ 22-й Септемврий 1880 г.

Гани Ив. Черневъ.“

„На почитаемата анкетна комиссия. Прощение отъ гражданитѣ евреи изъ г. Разградъ.

Като знаемъ, че миссията на анкетната комиссия е да издири всичкитѣ неправилности по изборитѣ на депутатитѣ и още да узнае, кои граждани сж онеправдани, по поводъ на изборитѣ, поднасяме ви, г-да, това наше заявление, за което ви молиме да доложите на идущата сессия въ Нар. Сѣбрание.

На 13 минжлий мѣс. Януарий когато избирателитѣ отъ разградската околия гласоподаваха за единъ представителъ, ние всички евреи се съгласихме да гласоподадемъ за г. Хр. Стоянова. И така повикахме единъ българинъ въ кѣщата на Садъкъ Герона и го помолихме да ни напише бюлетинитѣ на български; и всѣки си взе билета, а нѣкои които нѣмаха време да чакатъ, поржчаха на общинския ни слуга да имъ занесе бюлетинитѣ по дюкянитѣ, подиръ което всѣки се ушѣти за въ правителствения домъ, за да си даде бюлетината. Въ това време единъ жандаринъ потѣгли общинския ни слуга въ стаята на окръжния ни началникъ, а другъ единъ жандаринъ — Садъкъ Герона въ сѣщата стая. Другитѣ евреи, като видѣха това, уплашени, отидоха си безъ да си дадѣтъ бюлетинитѣ.

Въ стаята на окръжния ни началникъ бѣхъ председателътъ на сѣда и акцизия надзирателъ, които захванали да испитватъ Садъкъ Герона и общинския ни слуга и да ги заплашватъ съ голѣми наказания, ако не покажатъ нѣкое лице, което да имъ е казало да гласоподаватъ за Хр. Стоянова.

На втората недѣля 21-й сѣщий мѣсець, когато отидохме да си дадемъ бюлетинитѣ и бѣше дошелъ редъ за насъ, председателътъ на сѣда, който се въртѣше около ни и преглѣдваше ту на тогова, ту на оногова бюлетината, повика избирателитѣ отъ от-

дѣлението, нарѣчено Табахна-Махлеси и имъ даде редъ, за което ние почнахме да се молимъ да даждъ редъ на насъ да си дадемъ бюлетинитъ по причина, че ние сме по малко на брой, а при това и дуканитъ ни стояха още отворени. Но председателътъ на сѣда постоянствувахе съ думитъ, че редътъ ни не билъ дошелъ още и така ние повторително се разотидохме. Но надвечеръ, часътъ около 7, пови-каха 2—3 лица отъ насъ, на които взеха бюлетинитъ, а всички ние другитъ се лишихме отъ правото да гласоподаваме като граждани. За това ние протестираме противъ тѣзи незаконни постѣпки на рѣченитъ г-да и искаме наказанието имъ споредъ закона.

Разградъ 24-й Септемврий 1880 г.

(Подписаха 20 души евреи.)“

Отъ испитванията на Дяда Христа Цоневъ, Минча Лазаровъ, Дима Цаневъ, Катуня Петровъ, Никола Недѣлчевъ и стражарина Доцо Пенчовъ, се вижда, че окръжниятъ началникъ Златевъ твърди дързко се е вмѣсвалъ въ изборитъ, — за това комиссията е на мнѣние да се даде подъ сѣдебно слѣдствие. (Гласове: съгласни.)

Предсѣдатель: Желаетъ ли нѣкой да говори? (Не желаетъ).

М-ръ Каравеловъ: Азъ мисля, че тука се е взела малко тѣсно работата. Защо окръжниятъ началникъ да се даде подъ сѣдъ? Азъ мисля, че дѣлото трѣба да иде. Може би и други да сѣ виновни.

Тодоровъ: Желателно е да се знае, какъ стои изборътъ въ тѣзи околии. (Единъ гласъ: той е касиранъ отъ лани; избранъ бѣше Вълчановъ). Но г-да, това не въспрѣтава да се касира изборътъ, защото е имало агитация и жандари сѣ мѣсили въ избора; азъ мисля, че изборътъ има болшинство и трѣба да се признае за законенъ.

Предсѣд. Вълчановъ се вече касира въ минатата сесия и това дѣло е вече свършено. Приема ли Нар. Събрание дѣлото по този изборъ на разградската околия да се даде на Министра на Правосѣднето, за да му даде по нататѣшенъ ходъ? (Приема се).

Докладчикъ (Чете): Никополскій окръгъ, брѣстенска избирателна околия.

Отъ распитванията, които комиссията направи за изборитъ на депутатитъ въ Брѣстенската избирателна околия (никополскій окръгъ) по поводъ на заявлението, че поменхтата околия трѣбало да даде двама депутати, а билъ представенъ само единъ указва се слѣдующето:

1) бюрото отъ поменхтата околия представило двама души, които сѣ получили вишегласие;

2) распитванъ членътъ — надзирателъ по изборитъ въ нея околия, именно А. Първановъ, каза, че наистина тамъ трѣбало да се избере двама депутати, когато той и двамина е представилъ; а защо окръжниятъ сѣвѣтъ не е провъзгласилъ и Тодора Х. Станчева, да отговаря — каза — председателътъ на сѣвѣта и члена секретаръ;

3) председателътъ като отсѣтствование, комиссията привика само бившия членъ секретаръ на никополския окръженъ управителенъ сѣвѣтъ П. Пенчева и поиска свѣдѣния по изборитъ въ брѣстенската околия. Той каза, че за тамъ нищо не знае защото въ него време билъ командированъ за членъ надзирателъ по изборитъ въ радниската околия, гдѣто получилъ вишегласие Т. Х. Станчевъ. Но слѣдъ завръщаннето си въ града, окръжниятъ началникъ Филиповъ, като прочелъ протоколитъ и видѣлъ, че Т. Х. Станчевъ е получилъ вишегласие, рѣшили съ председатели на окръжниятъ сѣвѣтъ Ст. Х. Гендова и пристава Балебезова да се върне Пенчевъ съ председатели наедно, да промѣнятъ протокола и да провъзгласятъ за депутатъ Григория Начевича. По подробни свѣдѣния не можахъ да се получаю отъ членовѣтъ на бюрото, които били принудени да промѣнятъ протокола. Комиссията обаче нѣма време да привика всички отъ окръга.

Отъ горнитъ показания се види, че окръжниятъ началникъ Филиповъ се е старалъ да проведе друго име вмѣсто избраното, защото комиссията не е имала време да испита още нѣкои лица по тѣзи работа, то сѣстава на Нар. Събрание да се произнесе безъ да дава мнѣние комиссията, ако трѣба да се даде по нататѣшенъ ходъ на това дѣло.

Предсѣдатель: Желаетъ ли нѣкой да говори по този въпросъ?

Д-ръ Браделъ: Върху този въпросъ, наистина мжчно може да се произнесемъ и да сѣди за него чловѣкъ, понеже свѣдѣнията, които ни представи комиссията не сѣ излизатъ; трѣба още да се испитатъ нѣкои други лица, които още не сѣ испитани. Тѣй сжщо до колко се е мѣсилъ окръжниятъ началникъ Филиповъ или не, това да сѣди Народното Събрание, не е праведно. Нар. Събрание поржча на комиссията да изслѣдва всичко върху тѣзи избори, но както виждамъ, Нар. Събрание сега е въ сѣдебно положение, както бѣше и въ минатата сесия. За това мжчно ще се произнесемъ върху тѣзи работа.

Докладчикъ: Тука има нѣкои заявления върху никополската избирателна околия. (Чете:) „До почитаемата анкетна комиссия на Нар. Събрание. Долуподписанитъ като се извѣстихме, че анкетната комиссия е дошла въ града ни, за да изслѣдова имало ли е злоупотрѣбление на народното право при избираннето на представителитъ, имаме честь да заявиме

на почитаемота комиссия, че при изборитѣ на 20-й Януарий 1880 год. въ Радиненската околия, бѣше се избранъ по вишегласие Тодоръ Х. Станчевъ. Предсѣдателъ на окружния упр. съвѣтъ Стефанъ Х. Гендовъ, членътъ П. Пенчовъ, заедно съ пристава Балемезовъ и стражаритѣ: Коста Поповъ и Георги Николовъ дойдоха въ село Радиенецъ вечерта на 20-й Януарий, сир. на 1-й день слѣдъ избора; а нпс като бѣхме отишли въ Радиенецъ за посрѣщанieto на Н. Височество Българскій Князь, който отиваше за Россия, дохождатъ при насъ членовѣтъ отъ бюрото: Петко Русановъ отъ с. Трестеникъ, Христанъ Андреевъ отъ село Радиенецъ, Мито Влаювъ отъ с. Трънчевица, Марианъ Цочевъ отъ Карагаа и Иванчо ни казаха, че презъ нощта стражаритѣ ги събирали насилствено при Стефанъ Гендовъ, който ги принуждавалъ да развалятъ протоколитѣ за изборитѣ, понеже бѣше избранъ за депутатъ Т. Х. Станчевъ; но бюрото при всичкитѣ насилствия на председателя Стефана Гендовъ отказали да промѣнятъ протокола. Въ това може да се увѣрите отъ самитѣ горѣпоменжти лица. А азъ Андрей Костовъ въ този день като бѣхъ въ с. Виная, дохожда при мене на пѣтя Христанъ Андреевъ и ми каза, че ги събирали насилствено въ Радиенецъ да промѣнятъ протоколитѣ; но бюрото отказало на заставленията на Ст. Х. Гендовъ.

1880 г. Септември 25 г. Никополъ.

Коста П. Параскевовъ
К. В. Змиряровъ
Нено Ивановъ
Ламбе Тодоровъ
Андрей Костовъ

М-ръ Каравеловъ: Мисля, че тука въпросътъ е още по лѣсенъ. Тука нѣма да се кассира депутатъ, защото Нар. Събрание призна Тодора Х. Станчева за законенъ представителъ. За това достатъчно е да дадемъ дѣлото на сѣда. Нѣма нужда да се боиме, че сѣдитѣ ще ги осѣди, ако тѣ не сѣ виновати. Тука се говори за насилване, за желание да промѣнятъ протоколитѣ и т. н. т.; слѣдователно има доволно причини, за да се предаде дѣлото на прокурора.

М. Радославовъ: Въпросътъ е, да ли сѣ достатъчни свѣдѣнията отъ брестовската околия, за да се даде дѣлото на сѣда. Въ тая околия избрани сѣ двамина; единътъ е Тодоръ Х. Станчевъ, а на другия не мож да помня името. Азъ мисля, че ако сѣщия протоколъ е предаденъ на сѣда, на основание на което не сѣ щѣли да провъзгласятъ Тодора Х. Станчева за депутатъ, то твърдѣ е възможно да сѣ станжали и други злоупотрѣбления. За това ние добръ ще направимъ да предадемъ цѣлото дѣло на сѣда, за да го изслѣдва.

Д-ръ Браделъ: Азъ не мож да разберѣ, преди да стане изслѣдване, какъ може да се даватъ хора подъ сѣдъ, а пъкъ отъ друга страна изборътъ да се приеме за законенъ. Ако депутатътъ е законно избранъ и когато свѣдѣнията на комиссията не сѣ пълни, на какво основание се дава подъ сѣдъ окружния началникъ? Ако сѣ станжали злоупотрѣбления, тогава не може да се провъзгласи депутатътъ за законно избранъ; но както знаете, той се прие за депутатъ. За това споредъ менъ, тѣзи злоупотрѣбления, за които се говори, нѣматъ си никаква важность.

М-ръ Каравеловъ: Менъ удивлява друго. Като признахме Тодора Х. Станчева за депутатъ, защо да не дадемъ подъ сѣдъ онѣзи, които сѣ направили злоупотрѣбленията? Когато администрацията е агитирала за нѣкого и агитирала съ лоши срѣдства, то и ако не е сполучила, трѣба пакъ да се дадѣтъ виновнитѣ подъ сѣдъ, понеже администрацията е правила злоупотрѣбления. Окружний началникъ и окружний съвѣтъ, споредъ менъ, сѣ виновни. Така щото отъ кассиранieto въобще не слѣдва, че само тогава се даватъ подъ сѣдъ виновнитѣ. Тука Тодоръ Х. Станчевъ не трѣба да се кассира, а окружния началникъ трѣба да се даде подъ сѣдъ.

П. Станчевъ: До колкото азъ помня, при разслѣдването протоколитѣ въ миналата сессия отъ тѣзи околии, се указа, че Тодоръ Х. Станчевъ е избранъ отъ двѣ околии и прие депутатството отъ едната околия, а отъ тѣзи околии никой не бѣше избранъ за депутатъ. Това го казвамъ за разяснение.

Тихчевъ: Почитаемый депутатъ г. Д-ръ Браделъ се чуди, какъ може да се дадѣтъ нѣкои лица подъ сѣдъ, когато дѣлото не е напълно изслѣдовано, споредъ както и самата комиссия призна. Азъ не мож да се съглася съ него, защото тука сѣществува единъ фактъ за престѣпление; този фактъ е вече явенъ; а че комиссията не е отишла на мѣстото да распита, това е другъ въпросъ. Законното изслѣдване на дѣлото ще стане отъ надлѣжния сѣдъ. А комиссията каквито свѣдѣния и да събере, тѣхнитѣ свѣдѣния не сѣ достатъчни за единъ сѣдъ. Слѣдователно тѣзи нѣща трѣба да се дадѣтъ на надлѣжната власть за по нататашенъ ходъ.

М-ръ Каравеловъ: Не зная до колко сѣ вѣрни словата на г. П. Станчева, че Тодоръ Х. Станчевъ не е потвърденъ, той трѣба да се потвърди, иначе ще станжѣтъ въ бѣдѣще голѣми мѣнотии при верификацията на депутатитѣ. Азъ съмъ туренъ напримѣръ за кандидатъ. Противъ менъ агитирала всичката администрация и вие ще ме кассирате? Азъ мисля, че това не е праведно. Администрацията не е агитирала за Т. Х. Станчева, а противъ него, и то трѣба да се заблѣжи. Ако е агитирала съ лоши

срѣдства, то трѣба да се даде подѣ съдѣ, а г. Станчевъ трѣба да се приеме за депутатъ.

Паничерски: Г-нѣ Т. Х. Станчевъ си даде оставката отъ тѣзи околия и азъ съмъ на мѣсто него избранъ.

М. Радославовъ: Г-нѣ Т. Х. Станчевъ бѣше избранъ въ брѣстенската околия, но окръжния съвѣтъ не го провъзгласи.

Д-ръ Брадель: По поводъ на тѣзи обяснения въпросътъ има съвсѣмъ друго лице. Комиссията е имала да разгледѣ, какъ сж станали тѣзи избори и на основание на нейния рапортъ трѣбало би да се съди, кой е законно избранъ и кой не е. Въ този случай виждамъ, че депутатътъ е избранъ законно; но едновременно съ това станали сж опитвания отъ друга страна. Онѣзи, които сж правили опитванията, не сж могли да сполучатъ. Може ли да се накаже едно законно престѣпление не свършено? Тия хора щѣли сж да прокаратъ своитѣ кандидати, но не сполучиха съ това. Нар. Събрание ако припознае, че трѣба да се даде при всичко това подѣ съдѣ, излиза, че се даватъ подѣ съдѣ хора не само по причина ако изборътъ е станалъ не законенъ по влиянието на тѣхната агитация, но че се даватъ подѣ съдѣ и тогава ако сж само желали да се избѣржтъ други лица, па макаръ и да не сж сполучили. Тогава може да даваме подѣ съдѣ освѣтъ това и лица, които сж само сънували да се избере едно лице. (Веселостъ). Тука при всичката агитация излиза, че това е било законно избирание; ще рѣче, че администрацията не е направила никакви престѣпления. Слѣдователно азъ не зная, да ли може да се преслѣдва.

Мин. Каравеловъ: Комиссията се избра за 3 случая: 1-о да разгледѣ какъ сж станали изборитѣ на нѣкои депутати, които се кассирахъ още лани. Намѣри, че тѣхнитѣ избори сж неправилни; 2-о има нейдѣ правилни избори, по които администрацията се е бъркала, но не е сполучила, и пакъ тамъ трѣбаше да иде комиссията; 3-о имаше висящи депутати, за които трѣбаше да се постанови, да ли да се приематъ или кассиратъ и още да се накаже, ако има нѣкой виновенъ. Колкото за опитванията, които спомена г. Д-ръ Брадель, тоже тѣ трѣба да се накажатъ, защото тука е било насилване и други нередовности, които заслужаватъ наказание. Ако хвърля азъ на нѣкого съ пушка и не сполуча, да ли не ще се накажа? Разбира се, гдѣто сж успѣли, ще се накажатъ повече, гдѣто не сж — по малко; а сега трѣба да се даджтъ подѣ съдѣ.

Стамболовъ: Толкови повече трѣба да се даджтъ подѣ съдѣ, защото 19-й членъ на избирателния законъ е нарушенъ. (Чете го): „Окрѣжния управителенъ съвѣтъ, споредъ обявения резултатъ на из-

боритѣ, съгласно съ членъ 16-й на тѣзи правила, прогласява за народни представители ония, които сж добили найъ много гласове; но слѣдъ първото гласоподаване никой не се счита за избранъ и не се прогласява за народенъ представител, ако не е добилъ поне $\frac{1}{4}$ гласове отъ цѣлото число на избирателитѣ.

Въ послѣдния случай изборитѣ се повтарятъ въ недѣля, която слѣдова слѣдъ обявлението резултатътъ на първитѣ избори и тогава ония избираеми, които добиятъ найъ много гласове, броятъ се избрани за народни представители. Въ случай на равногласие, въпросътъ се рѣшава по жребие.⁴ — Хората не сж провъзгласили избранния за депутатъ и така не сж изпълнили своята обязанность и за това трѣба да се даджтъ подѣ съдѣ.

Предсѣдатель: Желаетъ ли нѣкой да говори? (Не желаетъ). Тогава давамъ на гласоподаване въпроса. Приема ли Народ. Събрание дѣлото по избора въ брѣстенската избирателна околия да се даде на Министра на Правосѣдието, за да му се даде по нататашенъ ходъ? (Приема се).

Докладчикъ: (Чете): Освѣтъ направенитѣ по избора за второто обикновено Народно Събрание комиссията е изслѣдовала и станалитѣ незаконности по севлиеискитѣ избори за първото Нар. Събрание, споредъ както бѣ прието отъ Събранието въ XI свое заседание отъ 5-й миналий Априлий.

По какви причини не сж се избрали депутати отъ г. Севлиево и окръга му на 30-й Септем. или 7-й Октомврий 1879 г. за първото обикновено Нар. Събрание, комиссията испита и събра тѣзи свѣдѣния.

На първата недѣля (30-й Септемвр.) избирателитѣ отъ града и окръга били се събрали въ града да гласоподаватъ за 6-ма представители. Бюрото е било избрано, безъ да има срѣщу него заявление, преди да се начене гласоподаването. Когато ставали изборитѣ, началникътъ Ник. Константиновъ заявилъ, че предсѣдательтъ на бюрото не билъ законенъ, защото не било имало 6 мѣсеца отъ като се е заселилъ въ окръга на Севлиево. Срѣщу това заявление на началника протестиратъ 183 избиратели, като казватъ, че той, именно г. Райчо Поповъ, отъ 7 мѣсеца билъ поселенъ въ Добромирка (севлиево), че дѣйствително това име се намѣри въ тогавашнитѣ списъци на село Добромирка записано подъ № 353 като избирателъ както и другитѣ селени. Презъ този день началникътъ Константиновъ телеграфирува на губернатора Минча Чацевъ, че бюрото било либерално. На сутренята избирателитѣ се готвели да продължаватъ изборитѣ, а началникътъ запрѣтилъ на бюрото да работи, по причина че предсѣдательтъ не билъ законенъ, спо-

редъ както е казано въ дознанието на пристава отъ севлиевския окръгъ под № 183. Въ туй дознание той расправя, че на 1-й Октомврий, слѣдъ пладнѣ, бързишкомъ имъ дошло чрезъ единъ стражаръ извѣстие, че сждѣтъ се напада (сждѣтъ билъ гдѣто ставали изборитѣ). Той съ стражаритѣ си се спустнжалъ и началникътъ слѣдъ него и като стигнали на мѣстото, нападатели не намѣрили за туй обградилъ съ стражари конашкия дворъ, гдѣто имало около 7—8 стотинъ избиратели и затворили портитѣ, за да испитатъ, кой е ималъ намѣрение, да напада сждилището. Въ туй време много народъ билъ се струпалъ, който налѣгалъ да влѣзе вътрѣ въ двора и искалъ да се пустнжѣ затворенитѣ, или и тѣхъ подъ затворъ да турятъ. Началникътъ тогава заповѣдалъ да отворятъ вратата и пустнжалъ затворенитѣ, а пристава, споредъ както казва дознанието му, съ убѣдителни думи, безъ да стане нѣкому нѣщо, испратилъ и най буйнитѣ. Послѣдствие на горѣизложеното размѣнени сж отъ 1-й до 7-й Октомврий слѣдующитѣ телеграмми между началникътъ Константинова, губернатора Пачева, министра Бурмова и военнитѣ власти:

Телеграмма отъ Константинова до търновския губернаторъ Пачева отъ 30-й Септемвр. 1879 г., въ която явява, че бюрото било либерално.

Все отъ него — Пачеву отъ 1-й Октомвр. 1879 г.

1-а: „Предложихъ растурянието на събранието, но то не се разижда. Агитаторитѣ работятъ.“

2-а: Отъ Пачева — Константинову, 1-й Октомврий 1879 год.

„Агитаторитѣ съобразно 36 членъ на избирателния законъ предай подъ сждѣ. 759.“

1-й Октомврий 1879 г. Командиру 12-ой дружини — отъ Константинова.

„Покорнѣйше прощу Ваше Високоблагородие прислать немедленно въ градскую полицию, гдѣ биваютъ народние избори, караулъ отъ десяти и болше человекъ для одержание порядка, прощу немедленно.“

3-а: 1-й Октомврий 1879 год. Отъ Пачева — Константинову. „Явете ми незабавно, кой е този, който подбужда населението да напада сжда.“

Отъ Константинова Райчу Попову въ Добромирка. „Призовавате се, господине, щомъ получите настоящето ми, да дойдете при менѣ наедно съ носителътъ настоящето ми.“

4-а: Отъ Константинова — Пачеву, 4-й Октомвр. 1879 г. № 1227.

„Райча и другаритѣ му сега испроводихъ въ Търново за избѣгване раздражение безъ конвой. Всичко е тихо.“

5-а: Отъ Пачева — Константинову, 1-й Октомврий 1879 г. „Уловите подстрекателитѣ на тълпата,

която е нападнала сждѣтъ и подъ конвой пратете тука.

6-а: Отъ Пачева — Константинову, 2-й Октомврий 1879 г. „Щомъ уловите Райча Поповъ и другаритѣ му, пратете ги въ Търново.“

7-а: Константинову отъ Товарища Военнаго Министра, полковника Тимлера. 2-й Октомврий 1879 г. № 996. „Телеграфируйте отъ кого требовали содѣйствие. Какой получили отвѣтъ. Командиру Дружини предписано исполнить Ваше требование.“

8-а: Отъ Бурмова — Константинову, 4-й Октомврий 1879 год. „Телеграфируйте даде ли ви войската помощъ за арестуване виновнитѣ и какъ стои работата.“

9-а: Отъ Константинова Бурмову, 4-й Октомврий 1879 г. № 1228. „Работата утихна. Едни нинѣ се испроводихъ въ Търново мирнимъ образомъ, за други се наченва изслѣдванието на сжда.“

(Константиновъ испроважда на 4-й Октомврий 1879 г. № 1224 Пачеву безъ конвой Райча Попова, Савва П. Никифорова, Хараламбия Гюлгелиева, Бѣлчева, Никифора Влаева и Хр. Басмаджиева).

10-а: Отъ Бурмова Константинову, 2-й Октомврий 1879 г. „Даде се заповѣдъ на войската да ви помогне за арестуване виновнитѣ.“

11-а: Отъ Пачева — Константинову, 5-й Окт. 1879 г. № 4887. (Телеграмма съ която му съобщава, да яви на населението съдържанието отъ телеграммата на Бурмова. Освѣтъ това прибавя, че осжжданието на Грекова е лъжа, която е произвѣзла отъ маневритѣ на интриганти хора). — На 7-й Октомврий били събрани избирателитѣ на повторителни избори. Тѣ заявили, че искатъ пакъ старото бюро да избератъ, по причина на което заявление се размѣнили слѣдующитѣ телеграмми между Константинова и Пачева:

1-а: Отъ Константинова Пачеву, 7-й Октомврий 1879 г. „Народѣтъ събранъ шуми. Къмъ избори не пристѣпва, постоянствова и иска вѣтхото бюро“ и проч.

2-а: Отъ Пачева Константинову, 7-й Октомвр. 1879 год. „Тържественно кажете на народа, че правителството на Негово Височество Князя нѣма никому да позволи да бунтува народа противъ правителството и подбудителитѣ строго ще се наказатъ.“

3-а: Отъ Константинова, — Пачеву 9-й октом. 1879 г. № 1260. „Вчера съобщихъ телеграммата ви, но бѣсната и пияна станъ пакъ не прие да избира, като крящѣше: до гдѣ си не дойдѣтъ отъ Търново налитѣ хора, нито ще избираме, нито ще си идимъ. Едва по 5 часа ги распрѣснахме. Тѣзи сутренъ пакъ се събраха и крякаха. Вторий часъ слѣдъ пладнѣ успѣхмѣ да распрѣснемъ тълпата, избори не станаха.“

4-а: Отъ Семерджиева — Константинову, 14-й Окт. 1879 г. № 5114.

„Съ телеграма от министерството подсждимтъ за безопасността на севлиеския окр. сждъ даватъ се подъ сждъ на основание 542 статия отъ вр. сждеб. правила.“

Презъ туй време избирателното бюро било прашано въ Търново, тамъ затворено, послѣ когато се изминала и втората недѣля, въ която трѣбало да ставатъ избори, върнали го въ Севлиево, гдѣто било заповѣдано отъ губернатора да се даде подъ сждъ. Били дадени подъ сждъ тѣй сжщо показанитѣ отъ пристава на севлиеския окржгъ имѣющи намѣрение (по подозрѣние) да нападатъ сжда.

Распитвания отъ комиссията бившии севлиевски началникъ Никифоръ Константиновъ разказва подробно за станалитѣ бъркотии въ севлиевскитѣ избори и отъ разказа му нищо не се показва, че избирателитѣ сж правилни размирици. Г-нъ Константиновъ заплетено расправя тѣзи работа, като се отрича да даде писмени разяснения.

Освѣнъ всичко горѣизложено комиссията разглѣда сждебнитѣ слѣдствия, произведени върху обвиняемитѣ по тѣзи избори за размирици и подстрекатели. Това дѣло се намѣрва въ търновския окр. сждъ, внесено подъ № 796, наченжто на 1-й Октомврий 1879 г. Не се намѣри въ това дѣло нищо, което да показва, че избирателното бюро или други нѣкои отъ избирателитѣ сж били размирици. Още никой отъ 50 — тѣхъ свидѣтели и 45 — тѣхъ обвиняеми не признава, че се е билъ нападаль сжда. Тѣй сжщо и актоветѣ, съставени отъ страна на полицията, на окржж. сждъ и на окржж. съвѣтъ, които се мжчатъ да обвиняватъ избирателитѣ, не показватъ нищо подобно. Всичко показва, че станали били глѣчки, че имало заканвания.

Отъ горѣизложеното става вѣроятно, че губернаторътъ Минчо Цачевъ, началникътъ Никифоръ Константиновъ и тѣхнитѣ другари отъ администрацията и сжда въ Севлиево сж постѣпвали беззаконно, като сж отстранили бюрото на 30-й Септем. и като сж го водили и затваряли въ Търново. Беззаконно сж постѣпили, като на 1-й Октомврий сж затваряли избирателитѣ по подозрѣние просто, че щѣли да нападатъ сжда. Онеправдали сж избирателитѣ, като не сж имъ върнжли членоветѣ на бюрото, които тѣ искали да избиратъ за вторичнитѣ избори на 7-й Октомврий.

Комиссията е на мнѣние, че това дѣло трѣба да се даде подъ сждебно слѣдствие.

Райчо Поповъ: Г-да! вие изслушахте сцената, която се е произвела въ Севлиево въ онова време, ако и да имамъ да възразя много върху това — и наистина има много да се възрази, — но то ще да стане тогава, ако Нар. Събрание счете за нужно, да се даде това дѣло подъ сждебно изслѣд-

вание. За това въ кратко искамъ да разясня сцената, която се е вършила.

Още отъ начало г-да управителитѣ на севлиевския окржгъ, т. е. окр. управителъ и окр. председателъ, още преди да се поченатъ изборитѣ, мож да кажа преди двѣ недѣли, нѣколко зложелатели (както тѣ ни наричатъ „пияни тѣлци“ и т. н. така и азъ мож да кажа, че тѣ сж зложелатели на отечеството), приготвиха сцената. Идва г. Минчо Цачовъ тогава въ Севлиево като губернаторъ. Той събира нѣкои отъ неговитѣ привърженици, които не сж по много отъ 11—12 души и нѣма да станатъ никога повече. (Веселостъ.) Тѣ сж се събирали да се посѣвѣтоватъ, какъ да се избератъ лица, желаеми отъ тѣхъ за представители. Най сѣтнѣ нѣкои отъ тѣзи привърженици съвѣтовали цѣлий окржгъ да се събере въ градътъ, за да могатъ да се избератъ желаемитѣ тѣмъ лица, когато въ избирателний законъ твърдѣ ясно е показано, по кои начала да се распредѣлятъ околинитѣ. Тѣ като сж имали окржга въ джебъ, то сж мислили: я да ги съберемъ всички на едно мѣсто и ще може да се привикатъ кметоветѣ и да се принудятъ да внасятъ билетитѣ отъ всяка община, както и поченаха. Но въ продължение на двѣ недѣли преди да дойде деньтъ не бѣха преставали да ходятъ по окржга. Единъ архирейски намѣстникъ, именно отецъ Маринъ, събира всичкото духовенство и се расхожда по окржга да нарежда всичко. (Веселостъ.) Тѣй сжщо и въ града.

Но дойде деньтъ на избора, събраха се не по малко отъ 10000 души. Помислете си на 10000 души въ расстояние на 5 часа можтъ ли да имъ исчетатъ имената? Това е нѣщо невъзможно, както се предвижда и въ законътъ. Азъ не зная, какъ се случи, та за зла честь бѣхъ поставенъ на сждѣлка да тегля. Народътъ ме избра и азъ имахъ честта да бѣдѣ нѣколко часа глава на народа. (Веселостъ и ржкоплескание.) И тѣй избраха се споредъ закона членове и писари и почена се работата. Тѣзи малочисленни привърженици на Цачева като въртѣха насамъ нататѣкъ и като видѣха, че народа постоянствова, запали имъ се нещѣта. (Веселостъ.) Поченаха се изборитѣ. Мина една община, предадоха си билетитѣ, мина втора и не зная какво нѣщо се случи — отъ Бога ли е било или какъ — но види се, че Богъ така прави, когато иска да направи нѣкого голѣмъ чловѣкъ. Отъ далечъ виждаме, че почнаха да носятъ по 100 по 200 билета. Малко или много, ако не сме влазали въ такива работи, баремъ сме виждали въ други конституционни държави, началникътъ стои тамъ като управителъ, а законътъ казва да бѣдѣтъ тамъ председателитѣ на окр. и град. съвѣти. Азъ казахъ тѣзи работи ми се виждатъ странни, но нека идатъ както щѣтъ. Попитахъ избирателитѣ: знаете

ли кого избирате? — Тѣ казаха: не знаемъ. — Ами кой ви даде тѣзи билети? — Даде ни ги кмета. Попитахъ кмета: кой ви ги даде? — Даде ни ги началника и архиерейский намѣстникъ още отъ преди една недѣля. — Добрѣ. (Веселостъ.) — Азъ като председател на бюрото считамъ за длъжностъ да ви кажа, че трѣба да изберете челоѳци, които знаятъ да защищаватъ общитѣ интереси на Княжеството, достойни челоѳци и т. н.

Хората мисляха, че ако не дадатъ тѣзи билети, ще имъ се наложи шрафъ по двѣ рубли и тѣй поченаха да ги кжсатъ. Тѣзи 10000 души наченаха да искатъ да си напишатъ други билети. Началника като видѣ това, изведнжжъ поиска една войска отъ 100 до 200 души. Защо му бѣше това, — не зная. Войската бѣше на учение, но той препраща да дойде по скоро. Командантинътъ като видѣ, че два три пѣти поискалъ началникътъ войска, той я проводи на бързо. Послѣ като му разяснихме работата, той отпраща войската назадъ и се оттегли. Сѣтнѣ виждаме каква корресонденция сж имали съ Министра на Войната и отъ тогава се улѣгна работата до нѣйдѣ. Послѣ се каза, че на втория денъ ще станатъ изборитѣ, защото избирателитѣ искаха да знаятъ, а въ сжщото време нач. телеграфира на губернатора, че не знае какво да прави. Той му е отговорилъ да се запечататъ билетитѣ за утрѣ и това стана съ съгласието на нач. и председателътъ на градския съѳтъ. Въ сжщото време чухме, че изборитѣ се вършили другадѣ. Каква е работата? — Вториятъ денъ кога искахме да почнемъ, началникътъ каза, че още не приелъ отговоръ. — Ами кога ще почнемъ? Ние сме съставили вчера протоколъ, за да се започне утрѣ въ 8 часа, понеже въ първия денъ се почна въ 11 ч. — Но въ първия денъ, когато бѣха дали двѣ или три общини билетитѣ си, дойде отъ тѣхна страна единъ челоѳкъ, Илия Денчевъ, който дръпва стола на писаря и писаря пада. Челоѳка сѣда на стола и извиква на мохамеданцитѣ: (понеже имаше отъ 3—4000 души мохамеданци) елате тука! тѣзи глава на комиссията, него ли избрахте? Той е причина гдѣто се доведе Россия и вие да останете на неговата ржка, ще ви вземе и кожата отъ гърба. Тѣй като се свикаха, азъ казахъ: това не го приемамъ. Стана мѣсто да доджѣт и мюсюлманитѣ. Тѣ додоха и извика имъ: приематели този? Тѣ извикаха: разж-исъ т. е. приематъ. Азъ ако и да не знаяхъ до тогава тая дума, но тогава я научихъ. Послѣ на втория денъ се поченаха изборитѣ. Дойде пакъ начал. и почна да ми говори така: ти трѣба да си дадешъ оставката, защото имамъ заповѣдъ. — Ако имашъ заповѣдъ, живо здраво, изберете си друго, азъ си давамъ оставката. Народътъ каза, че освѣнъ мене дру-

гиго не приема. И тѣй азъ бѣхъ принуденъ пакъ да остана насилственно. Понеже виждаха, че се телеграфира на самъ на татѣкъ, думаха ми тѣй. Най послѣ като виждамъ, че се спущатъ жандарми и тичатъ, питамъ ги, кждѣ отиватъ? Тѣ отговарятъ, че и тѣ не знаятъ. Пакъ се завръщатъ и казватъ, че се е нападналъ сждѣтъ. Излазя председателя на сжда Пантелимонъ и искричава. Какви сте вие либералци? Немѣ сте въ балкана, да вземете пушки и да нападате сжда? Г-да, поушешете се рѣкохъ. . . Спуска се изведнжжъ, — който знае какъвъ голѣмъ дворъ е на полицията въ Севлиево — кѣмъ желѣзнитѣ врата, затваря ги и арестуваха ни всинца не 800, а 2000 души. Народътъ отъ вѣнка стои 10,000 души, който не се хващаше тамъ. Дойде и началника и каза да ни отпусти, но Пантелимонъ вика, че сме разбили тъмницата. Послѣ кога почена да блѣска едного и друго, казахъ: не дѣйте, г-да, вие сте председатели на единъ сждѣ, вие трѣба да познавате по добрѣ правата отъ насъ и народа. Той каза: азъ ще те науча! — Добрѣ, научи ме. Следъ това той се исправи и каза: добрѣ, кога ми дойдете въ рждѣтъ, ще ви одерж кожата. Отъ тогава наистина много лошо направи на българи, които му влизали въ пресжда, но по лошото е, че имъ е правилъ препятствие да апелирватъ. (Гласове: на предмѣта!) Азъ съмъ опълномощенъ да протестирамъ, но за това другъ пѣтъ ще расправя. Азъ си отидохъ въ селото, гдѣто е фамилията ми. Азъ чухъ г-на докладчика Икономъ П. Тодора, когато чете телеграммата, че каза: доброволно ни проводилъ въ Търново. То е лъжа. Доброволно се проводи другъ, но мене сж ме взели 4 жандарми по срѣдъ нощъ и закарали сж ме при губернатора, който ме е държалъ, до когато му е било кефъ. Цѣлото бюро дава заявление на сжда, за да се накаже, който е виновенъ. Менѣ ми каза Минчо Цачевъ, че сме били нападнали сждѣтъ и т. н. Ние бѣхме принудени неволно да искаме, да се оссжди нѣкакъ работата, но той нито ни сжди, нито ни коли, нито ни бѣси. И другаря ми тѣй е доведенъ и даватъ и него подъ сждѣ. Ние се признаваме за невиновни. Даваме прошение, да се оссждатъ противницитѣ ни, и тѣ сжщо даватъ противъ насъ. Всичко остана гласъ вопиющаго въ пустини. Който е виноватъ, Богъ да го сжди! (Ржкоплескание).

Въ това време ние се принудихме, да попитаме председателя на търновския сждѣ, който е сега въ Събранието и може да говори; искахме да го попитаме за причината, по която ни оссждаха, нито пакъ тѣхъ вземаха подъ сждѣ.

Г-нъ председателъ каза, че ще пита министерството, какво да направи.

Има много да се говори. Ако Нар. Събрание смете за законно да се предаде дѣлото на съда, тогава при разглежданieto на дѣлото ще се открийтъ голѣми работи. Намиратъ се нѣкои хора въ нашето отечество, отъ които винаги сме повредени. Тий сж като единъ стрѣжъ (фиданка), кога червей му пояде корена и лѣга. Тѣ не глѣдатъ за добро, но да направятъ нѣщо зло, за да нанесѣтъ вреда на отечеството и на народа.

Михайловски: Понеже Райчо Поповъ спомена търновскій съдъ по това дѣло, то ползувамъ се отъ случая да разясня тѣзи частъ на дѣлото. Именно когато дойде севлиевското бюро и г. Райчо рече: тѣй и тѣй е работата, азъ вникнахъ на дѣлото. Единъ денъ се представи прошение противъ губернатора. Разумѣва се, че това дойде на административния съвѣтъ, защото тогава адм. съвѣти не бѣха унищожени. А понеже не бѣше унищоженъ, то трѣбаше, за да се сжди единъ чиновникъ, да се даде прошениято чрезъ губернатора на администр. съдъ. Тамъ самия губернаторъ става председателъ. Азъ телеграфирахъ на надлѣжния министръ, който ми каза, че г. Минчо Цачевъ подлѣжи подъ своя министръ и неговий министръ ще направи потребното.

Стамболовъ: Тука наистина видимъ, че търновскій съдъ нѣкакъ си е избѣгвалъ отъ своята работа, а въ Севлиево видимъ, че съдътъ бѣше и обвинителъ и тѣжителъ. Колкото се касае за търновскій съдъ, губернатора е трѣбало да го сжди окр. началникъ въ първа инстанция заедно съ члена председателъ отъ окр. съдъ. Но това не е станало. И така виждаме, че тѣзи лица, които бѣха виновни по тая работа, останаха не наказани, защото обѣщанието на тогавашний Министръ на Правосъдието Грекова, си остана тѣй. Сѣщо така стана и тогазъ, когато г. Минчо Цачевъ би въ Търново единъ телеграфистъ. Зарадъ туй струва ми се, че тозъ въпросъ наистина е тѣй, както го представи предговорившиятъ ораторъ г. Райчо Поповъ. Освѣнтъ това трѣба да се вземе въ внимание, че тозъ губернаторъ бѣше станалъ причина на малко да се тури страната въ военно положение. И защо това? Защото има 5 или 6 души, които искатъ да го избератъ, а другитѣ не щатъ да правятъ това и за това той привика войска, за да ги растури. Ами ако да бѣше се въспротивилъ тогава народа, или ако да бѣше показалъ малко повече енергия, тогава азъ не зная, гдѣ щѣше да му излѣзе края.

Тия работи сж много престѣпни. Тѣй сѣщо и г. Никифоръ, който знае закона, не може да се извини и да каже: азъ бѣхъ пасиленъ отъ министра, или отъ губернатора. Истина, ще отговаря и министра и губернатора, но иай-вече ще отговаря окр. началникъ, който е дѣйствувалъ непосредствено.

Райчо Поповъ: Азъ само искамъ да кажа, че 10000 души сж сѣдѣли по кефа на Минта Цачева 10—12 дни по калѣжржмитѣ и сж ги държали тѣй безъ да знае нѣкой защо. Тия хора сж искали своето бюро и въ втората недѣля и ето видѣхте какво слѣдствие е имало това. Азъ желая, щото Нар. Събрание да обърне внимание на това: да се даджтъ подъ съдъ виновнитѣ на цѣлото дѣло, за да се накажатъ. Освѣнтъ това трѣба да се платятъ на тѣзи хора тѣзи 10 или 12 деня, които сж изгубили.

Тодоровъ: Отъ прочетената телеграфическа кореспонденция се вижда, че трѣба да е имало тамъ нѣкакво смущение, което е принудило администрацията, да вземе мѣрки за умирение на мѣстото. Това се вижда отъ туй, защото окр. началникъ, когото всинца познаваме като твърдѣ почтенъ чловѣкъ, сѣщо и председателя на съда на когото бѣха предадени тѣзи смутители, които не се покоряваха, тѣ и двамата трѣбаше да иматъ причини, за да взематъ потребнитѣ мѣрки за помирение. За това азъ не зная, защо трѣба да се даджтъ подъ съдъ. Г-нъ Стамболовъ каза, че съдътъ не е вземалъ потребнитѣ мѣрки, че губернатора трѣба да го сжди окр. началникъ и пр., но азъ има да му кажа, че той твърдѣ слабо познава работата, защото въ 13 статии отъ правилата за губернскитѣ съвѣти е казано, че чиновницитѣ, преди да се предаджтъ на окр. съдъ, предаватъ се на губернский адм. съвѣтъ, за да разгледа, колко сж виновни, понеже давание подъ съдъ, не е малка работа. На чловѣка остана едно нятно, па макаръ и да се е оправдалъ послѣ.

Азъ не зная какви съображения накараха Руското Правителство да направи въ тѣзи правила такова постановление. По моето мнѣние може би администрацията, като не е намѣрила тѣзи хора за виновни, не щѣше и да ги предаде подъ съдъ. Но като това остана тогазъ безъ послѣдствие, то азъ не зная, до колко ще бѣде справедливо да повдигаме изново тѣзи обвинения.

Минко Радославовъ: Отъ думитѣ на предговорившиятъ не излиза нищо друго, освѣнтъ че Никифоръ е светецъ. Азъ има да прибавя, че освѣнтъ прочетенитѣ телеграмми, комисията бѣше събрала още много други свѣдѣния, които тоже трѣба да се съдържатъ въ нѣкои депени, които сж били скрити. Ако тия депени бѣха на лице, тогава г. Тодоровъ щѣше да замѣчи и тогазъ щѣше да познае, до колко г. Никифоръ Константиновъ е светецъ.

Стамболовъ: Тука въпросътъ е такъвъ. Миналото министерство, може би, както всяко друго желаяше да прекара своитѣ избори. Азъ съмъ увѣренъ, че Цачевъ не работяше на своя глава и изслѣдването на дѣлото трѣба да покаже, кой е билъ начинателъ на това дѣло. Зарадъ туй когато позна-

ваме страшливий характеръ, или по хубаво безхарактерността на Константинова, то ще излѣзе, че той не щѣше да прави самъ това, но е ималъ заповѣдъ отъ губернатора. Колкото за старитѣ депешитѣ може да сж се размѣнили между губернаторъ и министерството и между сжщия и окр. началникъ. Но тукъ има телеграфическо учреждение, което има своитѣ архиви, а кога сж станжли изборитѣ това се знае, за това можемъ да се обърнемъ къмъ Телеграфното Управление — ако Головинъ не е скрилъ депешитѣ по тая работа — и да узнаемъ, какъ гласятъ оригиналитѣ имъ.

Онзи, който е билъ главенъ подбудителъ за тѣзи работа, трѣба преди всичко да се даде подъ сждъ. А гдѣто г. Тодоровъ каза, че работата била вече рѣшена отъ нѣкои високи лица, това не може да се вземе въ внимание, защото самитѣ тия лица могатъ да излѣзатъ като виновати.

Райчо Поповъ: Това е съобщено и на Князя, понеже ние отъ Търново сме телеграфирали и сме се оплакали на Него, като сме се надѣвали на нашата невинность, но губернатора Го е лѣгалъ съ депеша. Той още е лѣгалъ нашия Князь и му е казалъ, че ние сме таквизъ и таквизъ. — Войската е била могла да ни улови и ние едва, едва се отървахме. За това трѣба да се дадѣтъ тѣзи хора подъ сждъ, за да се изслѣдва и докаже, че народътъ е невиненъ, а го е лѣгалъ единъ такъвъ, какъвто е Минчо Цачевъ.

Славейковъ: Азъ мисля, че нѣмаме право да расправяме за работи, които излизатъ изъ нашия кръгъ, т. е. изъ кръга на Нар. Събрание. Вие знаете, г-да, че ние избрахме една комиссия да испита за всичкитѣ неправилности, а особено и тия, за които говоримъ, за да видимъ, какъ е станало. Вие чухте това, което прочете г. докладчикъ. Вие знаете това и азъ зная, че нѣма въ Събраниято много хора, които да правятъ такова заключение, каквото прави г. Тодоровъ. Той каза, че е имало смущение и за туй била повикана военната власть, зарадъ туй били принудени да тѣглятъ бюрото въ Търново и пр. Азъ мисля, че г. Тодоровъ забравя онова, което анкетната комиссия ясно каза и което г. предговорившии объясни, че таквотъ нѣщо не е станало. Ако е станало смущение, тогава войската, която е дошла, щѣше да го потуши и щѣше да яви окр. началникъ, или губернатора на министерството, че е имало смущение, че го е потъпкала войската и т. н. Но и това не е станало. Явно е и изъ доклада на комиссията, че окр. началникъ е лѣгалъ, а тѣй сжщо и Минчо Цачевъ. А още по ясно, г-да, става отъ прочитанието на нѣкои размѣнени телеграми, че Минчо Цачевъ и Константиновъ сж били съгласни и солидарни въ това що

сж вършили. Зарадъ туй ние не можемъ да отидемъ по натагъкъ отъ онова, което комиссията е констатирила. Тя е испитала работата и всинца ще се убѣдите, че г-да Цачевъ и Константиновъ самоволно сж постѣпили и за това трѣба да се предадѣтъ подъ сждбно изслѣдване не само тѣ, но и онѣзи, които сж се мѣсили въ тая работа.

Тодоровъ: Азъ мисля, че както мнозина познаватъ честността на г. Никифора, така и г. Славейковъ го познава отъ много време. За това азъ се чудя, какъ той може да каже за него, че лѣже и че смуцава. Ние всинца познаваме него, че е благоразуменъ человекъ и че служи повече отъ 30 год. на народа. Него познава, ако не цѣлий, то половината народъ. Какъ може такъвъ достоенъ человекъ безъ нужда и безъ законна причина да иска военна помощ. Послѣ г. Стамболовъ каза, че може би да излѣзе виновно началството, което е разгледвало тая работа, но азъ ще кажа, че въ онова време тоже бѣхъ губернаторъ и зависимъ отъ сжщото началство; но тържественно можъ да заявя, че не съмъ получвалъ никакви инструкции, за да агитирамъ тѣй или инакъ. Но понеже г. Никифоръ не е приятелъ на тѣзъ или онѣзъ партия, то може би по тѣзи причина да се даде подъ сждъ. (Гласове: хо! хо!)

Докладчикъ: Азъ нѣма да говоря върху това много, понеже зная, че г-да депутатитѣ още помнятъ това, което по напредъ четохме. Само ще припомнимъ нѣкои изражения на прочетенитѣ телеграми, които ще докажатъ безхарактерността на г. Константинова, когото г. Тодоровъ защитава. Г. Тодоровъ като губернаторъ ще може да разсѣди, да ли се доставятъ съ такъвъ языкъ официални телеграми. (Чете телеграмата, въ която се намиратъ думитѣ: „бѣсна и пияна сганъ“, „тълпа“ и пр.) Твърдѣ е възможно при изборитѣ народнитѣ страсти да се възбуждатъ, както става и въ други мѣста въ време на изборитѣ. Азъ на прим. четохъ въ единъ вѣстникъ, че въ Грѣция при изборитѣ сж се били съ столове и юмруци, каквото нѣщо у насъ още не е ставало и желателно е да не става. Но какви сж думитѣ „бѣсна и пияна сганъ“ съ които рекомандува г. Константиновъ народътъ на губернатора? — Отъ това се вижда, какъ се отнася той къмъ този народъ, който му плаща тѣй на дебело.

Стамболовъ: Ако г. Никифоръ бѣше честенъ и почтенъ, той трѣбаше да знае закона. Това негово поведение показва, че въобще той не почита законътъ, или не го знае, или пъкъ иска да го потъпква съзнателно. Въ избирателнитѣ правила се казва, че трѣба да се намира при изборитѣ и председателътъ на окр. съвѣтъ; а какви сж тѣзи негови телеграми, гдѣто казва, че бюрото било съста-

вено отъ либералци? Азъ още и до сега не могъ да разбера, колко сж оправдани тѣзи названия „либералци“ и „консерватори“, защото тия думи се донесоха отъ чужди страни безъ да се знае, да ли приличатъ за нашитѣ отношения.

Имало е нѣколко души, които сж искали да приеме народа тѣхната воля. Повечето отъ тѣхъ сж малко исклучение сж били сжщитѣ, които въ турско време искаха да притѣсняватъ народа. Съ това название „либералци“ което употребява г. Константиновъ, чини ми се като да иска да помоли губернатора, да заповѣда да се развали бюрото. Ако той не бѣше телеграфирова тѣзи телеграмма, тогава може би избора щѣше да стане на първий день. Въобще знаемъ за Никифора, че той е съ слабъ характеръ, когото показва като бѣше учителъ и за когото може-би волята на нѣкои си еленски чорбаджии е законъ. И такъвъ челоуѣкъ е станалъ началникъ, понеже е готовъ да направи всичко за хатѣра на хората. Заради туй това въсхваление, което е въспѣлъ г. Тодоровъ на Никифора си нѣма мѣстото. Азъ виждамъ, че тозъ челоуѣкъ е една отъ главнитѣ причини, да не станатъ изборитѣ. За това трѣба заедно съ Пачева, съ сѣдната и съ другитѣ, които сж агитирали, да се даде подѣ сѣдъ. Тѣ още сж длѣжни, да заплатятъ на хората, които сж държали 5 или 6 дени въ затворъ, като имъ се плати по една рубла на день. (Удобрение.)

Минко Радославовъ: Както виждаме г-да, г-нъ Тодоровъ иска да представи г. Константинова за тѣ невиненъ и непороченъ, но азъ ще го попитамъ да ми каже, защо г. Константиновъ не щѣше да напише два три реда за обяснение, когато комиссията пристигна въ Севлиево и искаше обяснения? Нека на това отговори г. Тодоровъ. Ако ли не може да отговори, то нека си мълчи по нататѣкъ за тая личностъ.

Райчо Поповъ: Имамъ да напомня, че е имало още една анкетна комиссия испратена отъ Военното Министерство, която тоже е изслѣдовала това и е намѣрила народа за невиненъ, а администрацията за виновна заедно съ сѣда и още нѣколко лица. (Гласове: исчерпано е!) Има още едно прошение отъ сжщитѣ избиратели подписано отъ 3—4000 души, което говори за тая работа и което се испрати на предѣдателя на Нар. Събрание.

Предѣдатель: Желаетъ ли още нѣкой да говори? (Не желаетъ.) Приема ли Нар. Събрание, щото дѣлото по севлиевскитѣ избори да се предаде на Министра на Правосѣдието, за да му даде надлѣжний ходъ по сѣдебенъ редъ? (Приема се.) Часа минава и нѣма сега друго да разглѣдваме. Въ петѣкъ ще имаме на дневенъ редъ нѣщо, ако отъ комиссиятѣ има нѣщо свѣршено. (Гласове: нѣма нищо свѣршено.)

Д-ръ Браделъ: Азъ ще имамъ да направя едно запитвание относително до работата на Афендопуло напечатана въ „Българскій Гласъ.“

Бурмовъ: Азъ сжщо имамъ едно запитвание.

Стамболовъ: Мелѣ се струва, че когато има да става запитвание, трѣба да се каже, какво ще бѣде това запитвание, за да се вика надлѣжний министръ.

Бурмовъ: Когато нѣкой отъ г-да депутатитѣ заяви, че има да попита министра, то трѣба да му се даде дума, преди да се пристѣпни на дневний редъ, или ако се захване дневний редъ, трѣба да се прекъсва щомъ има запитвания къмъ министритѣ. Така става въ други парламенти. У насъ не е още определено това, но трѣба да се определѣ. Трѣба да се дава важностъ на такова запитвание. Въобще трѣба да се взема въ внимание, че запитванието, което прави единъ депутатъ, не трѣба да се пропуска и г-да Министритѣ трѣба да даватъ отговоръ въ сжщото време, или да казватъ, че едикога ще отговарятъ. Запитванията не бива да се прекъсватъ никога.

Аневъ: Санитарната комиссия е готова съ своя докладъ и въ послѣдното засѣдание се каза, че трѣба да се напечата, но азъ намѣрихъ, че е излишно да става това, защото измѣненіята сж съвсѣмъ малки, тѣй щото въ петѣкъ може да се прочете.

Стамболовъ: И комиссията за законопроектитѣ на военното министерство намѣрва, че нѣма защо да печата нейний докладъ, защото е направила твърдѣ малки измѣненія. Освѣнъ това закона е одобренъ отъ миналата сессия и за това, ако е възможно да се не печата доклада.

Предѣд. Приема ли Нар. Събрание да се не печата докладѣтъ на санитарната комиссия? (Приема.) Така сжщо приема ли да се не печата и докладѣтъ за законопроектѣтъ на Военното Министерство? (Приема.) Тогава на дневний редъ ще бѣде: запитванието на г. Д-ра Браделя и запитванието на г. Бурмова и послѣ рапорта на санитарната комиссия.

Мин. Каравеловъ: Азъ мисля, че едно запитвание, за да бѣде редовно, трѣба да става писменно. Ние бихме желали да чуемъ, какво запитвание ще стане, за да се приготви министрътъ за отговоръ.

Бурмовъ: Това е едно предложение отъ г. министра, което, до гдѣто не се одобри отъ Нар. Събрание, не може да се практикува. Понеже въ нашия правилникъ нѣма назначено, какъ трѣба да става запитвание, то не може по предложението на едного или на другото, нито даже по предложението на г. Министра да се определѣ редѣтъ за това. Азъ съмъ на мнѣние че Нар. Събрание трѣба да определѣ обстоятелно, кога и какъ да ставатъ запитванията. И при това може да се определѣ не само, че запит-

ванията трѣба да ставатъ писмено, но и да се турятъ и други нѣкои правила. Г-нъ министръ на финанситѣ каза, че запитванията, които иматъ да правятъ депутатитѣ, трѣба да се излагатъ писмено. Народното Събрание трѣба да каже приема ли това или не? Защото има нѣкои затруднения, когато всѣкий депутатъ, вмѣсто да прави запитванието си словесно, което е по лесно, се принуждава да го пише. Съ това се стѣснява и правото, което дава на депутатитѣ Конституцията да запитватъ министритѣ.

Мин. Каравеловъ: Азъ нищо подобно не говоря. Азъ искамъ само да се напише запитванието, което ще се постави, което може да стане съ два три реда, защото всичкитѣ министри не могатъ да се намѣрятъ въ всѣко засѣдание. А колкото за обясненията на запитванието, тѣ могатъ да ставатъ и устно, само трѣба по напредъ да се извѣстява, че ще бѣде запитване.

Бурмовъ: Разумѣвамъ, че запитване може да направи всѣкий депутатъ; но не съмъ съгласенъ

да се задължава той да го пише. Депутатътъ може само да искаже запитванието си, а бюрото да го запише. (Гласове: това е все едно.) Може да поиска да направи запитване единъ простъ депутатъ, който не може да пише лесно както азъ или другъ. Такъвзи депутатъ ще се намира въ затруднение, когато иска да направи запитване. Едно отъ запитванията, които азъ има да направя, се отнася до отправлението на правосъдието въ нашата страна. Азъ при това ще питамъ: може ли нѣкой Министръ, или цѣлий Мин. Съвѣтъ да се намѣсва въ дѣла принадлежащи на сѣдилищата?

Предсѣдателъ: Тогава ще се обяви на надлѣжния министръ.

Като нѣма никакво друго предложение, казахъ по напредъ, за да бѣде на дневний редъ въ бѣдѣщото засѣдание, за сега затварямъ засѣданието и споредъ правилника ще се съберемъ въ петъкъ.

(Конецъ на 5 ч. 35 м. послѣ пл.)

Предсѣдателъ: { **П. Р. Славейковъ.**

Подпредсѣдатели: { **Н. Сукнаровъ.**
С. Стамболовъ.

Секретари: { **Ив. Даневъ.**
Хр. Баларевъ.
В. П. Золотовъ.
К. Коевъ.

Управителъ на стенографическото бюро А. Безеншекъ.